MARINI STATILEI
TRAGVRIENSIS I. C.
RESPONSIO
AD
IOH. CHRISTOPH. WAGENSEILII,
ET HADRIANI VALESII
DISSERTATIONES
De Traguriensi Petronii Fragmento.

AD M. MOCÆNICVM P. V.





PARISIIS,
E typographia EDMVNDI MARTINI,
viâ Iacobæâ, ſub Sole aureo.

M. DC. LXVI.
CVM PERMISSV.





MARINI STATILEI TRAGVRIENSIS I. C. RESPONSIO

AD IOH. CHRISTOPHORI WAGENSEILII, ET HADRIANI VALESII DISSERTATIONES

De Traguriensi Petronii Fragmento.

AD M. MOCÆNICUM V. P.



NVNQVAM existimassem fieri potuisse, vt qui pro virili rempublicam literariam adjutum isset; ob eam caussam conuiciis ab illius reipublicæ ciuibus proscinderetur. Enimverò id nunc mihi vsu venire fidem facit musteus libellus quem ad me misisti, amicissime MOCÆNICE.

Dî magni horribilem & sacrum libellum! Hic duas continet dissertationes; vnam Christophori Wagenseilii, Germani: alteram Hadriani Valesii, Parisiensis, quibus homines illi confidentissimi fragmentum à me repertum, & bona fide in

communem ſtudioſorum vtilitatem prolatum impugnant. Nec modò fragmentum impugnant, (id enim tolerabile eſſet) ſed etiam Auctorem, quem longè alium à Petronio autumant, atque ipſum inuentorem maledictis inceſſunt. Ac Valeſius fraudis atque inſcitiæ poſtulare Auctorem non deſinit; ceterum neminem deſignat, ſolum mihi qui id ſcriptum protuli, vt juueni ignoto fidem non eſſe adhibendam cenſet. Alter multo inſolentiùs agit, & cùm de illo ſcripto pronuntiaſſet, ſuſpicari ſe hunc inepti alicujus homuncionis eſſe abortum, non multo pòſt hunc mihi abortum donat, tum ſe in aurem, ſi poſſet, mihi inſuſurraturum dicit, *videri ſibi me totum illud Arbitri fragmentum ex me finxiſſe velut araneum*, vt videre eſt in pagina 35. Tametſi verò intelligo quàm turpiter nugator iſte hallucinetur dum homuncioni eum abortum tribuit, ad quem haud ſcio, an magnorum quotquot nunc viuunt, virorum legitimi partus adſpirare poſſint, nihilque magis in votis habeam, quàm vt mihi quidquam ſimile aliquando ſcribere contingat: Attamen non ferenda eſt tam impudens hominis improbi contumelia, qui me eum eſſe homuncionem quem ariolatur, ineptiſſimæ ſcriptionis auctorem prædicet. Proinde ſi eum quibus modis meretur, accepero, non erit quod me accuſet; ſed petulantiam ſuam, qua priùs in me non ſolùm immerentem, ſed & de Literatis hoc munere, vt ſpero bene meritum tota illa diſſertatione debacchatus eſt.

Quia autem primas in hac ſcena loquendi partes ſortitus eſt, primùm cum ipſo agam. Mitto ſu-

mos quibus in hanc ſcenam ingreditur: colloquium cum Abrahamo Ecchellenſi, ſpem ſibi factam ab eo integri fragmenti Petroniani in Dalmatia reperti, literas deinde à Venetia tranſmiſſas, ex quibus didicerit, non plus fragmento inuentum; tandem ſe Lutetiæ de fragmenti editione certiorem eſſe factum. Veniam præfari, quòd libris deſtitutus in alieno ſolo cauſam hanc agere audeat; vtpote qui, vti etiam in epiſtola nuncupatoria teſtatur, petaſatus in ipſo Hiſpanicæ peregrinationis procinctu, multas inter occupationes eam diſſertationem effuderit. In quo vtrum magis admirer, ambigo; hominis temeritatem, ân vanitatem. Nam ſi, vt prædicat, minùs ſe inſtructum paratúmque tantæ diſceptationi ſentiebat, primùm quis eum coëgit ſcribere? Deinde cùm non niſi multo pòſt tempore, redux ſcilicet ab Hiſpania & in Galliam appulſus ac Lutetiæ commorans iſtius diſſertationis edendæ conſilium ceperit; quis eum prohibuit, quominus lucubrationem feſtinanter conſcriptam incudi redderet, ex ſententia ſua digereret, atque emendaret? Si autem, quod magis veriſimile eſt, hac effuſi inter profectionis occupationes operis profeſſione gloriolam celeritatis quæſitum iit, quis inſulſi hominis vanitatem & ineptias ſatis lato cachinno excipere poſſit? Neque enim vt craſſos, quibus tota ejus diſſertatio ſcatet, deprecetur errores, ad eam tumultuariæ operæ confeſſionem impelli potuit, qui tam arrogans eſt, vt nuſquam non ſeſe velut Aſtydamas laudet, efferat, venditet, ac triumphum canat. Ejuſdem leuitatis eſt, quod cùm Valeſii ſui tripodem conſu-

luiſſet, (quod ex ipſius Valeſii diſſertatione initio apparet) non expectato reſponſo in medium proſiliit, ſuámque ipſe ſententiam velut Batti ſilphium indicatura ſua obtrudit. Nam ſi tanti momenti rationes, quanti videri ipſe vult, habebat, ſi ictus ineuitabiles, ſi ἀποδείξεις daturus, vt de ſe inſolenter prædicat, cur alium ſciſcitabatur? Doceret ſimpliciter, nobiſque omnibus epiſtomium imponeret. Meritò itaque ab illo ſocio ſuo vapulat, qui ſua Petronii Maſſilienſis commentatione bonam ejus diſſertationis partem inducit. Denique tam parum iſtis Cenſoribus conuenit, vt vnius verbis, alterius dicta refelli poſſint. Sed his miſſis ad rem veniamus. Prima Cenſoris velitatio eſt in Typographum Pariſienſem quem ſtatim de titulo & verſu Euripidis præfixo explodit. Dehinc in Tilebomenum ſtili mucronem conuertit, ejúſque conjecturas exagitat. Poſtremò & in Typographi Patauini præfatione ἀλογίας notat. Quas caſtigationes illis viris quorum magis intereſt, ſigillatim confutandas pro ipſorum arbitrio, ſatius eſt relinquere. Illud hominis arguțuli non præteribo. Inter alias conjecturas quibus viri illi vtuntur, hæc erat: Hocce noui fragmenti auctario vulgatorum Petronii fragmentorum hiatus & lacunas commodè expleri. Hoc leuiſſimum argumentum videtur Critico: ſi (inquit) iſta valet collectio, tum quidem Liuii aut Curtii ſupplementa illis ipſis Auctoribus tribuamus licet: ob retentam vtique ſeriem rerum geſtarum. Non videt autem diſparem eſſe rationem. Cùm enim de iiſdem rebus variorum Hiſtoricorum commentarios habeamus, non eſt diffi-

cile vnius ſeriem ex aliorum ſcriptis explere. At ludicræ ſcriptionis & fictitii argumenti, quod totum ingenio Auctoris nititur, hiatum vnde expleas? Præterea συρισικῶς diuidit quæ conjungi debent. Non enim ſatis eſt, habere, vnde rerum ſeries continuetur: ſed illa quibus vacua implentur, etiam orationis filo & charactere prioribus congruere atque vt ita dicam, congermaneſcere oportet, vt ab eodem Auctore profecta exiſtimentur. Cùm etiam conuenienter ex Rhetorum præceptis primo loco id argumentum poſitum dicit, quia ſit admodum leue; tenuem ejus artis peritiam oſtendit. Etſi enim Fabius vetat, ne à potentiſſimis ad leuiſſima decreſcat oratio, tamen Homericam vt vocat, diſpoſitionem, qua quæ validiſſima ſunt, primo ſummóque loco: infirma medio collocantur, non obſcurè nobis tenendam inſinuat. Sed miſſis his atque aliis ejuſmodi affaniis, quibus deinceps in me, & in Typographum Patauinum ineptè velitatur, ad illa quæ magis ad rem pertinent, quæque ipſe majoris momenti cenſet, ſtilum conuertam.

Lib. 5. inſt. orat.

Fragmenti primùm ſtilum vt Petronio indignum carpit; dein res quæ tractantur. In ſtilo monſtroſa, vti appellat, vocabula notat, loquendi modos non à Petronii quidem genio abhorrentes; ſed nimis frequenter & ad faſtidium vſque legentium inculcatos: poſtremò hodiernæ linguæ Italicæ phraſes, & Hebraïſmos. In rebus ignorantiam antiquitatis & ἀλογίας animaduertit.

Primùm de ſtilo agamus, déque illis monſtroſis vocabulis. Enimverò ſi iſta objectio valet, vix vl-

lum erit cujuſquam vetuſti auctoris ſcriptum quod non impoſturæ ſuſpectum eſſe debeat. Cujus enim ſcriptoris non primæ editiones mendis propè infinitis ſcatent. Varronis fragmentum de lingua Latina prout eſt editum ab Antonio Auguſtino conſideret, & pudebit eum ſuæ iſtius objectionis: multo enim plura ibi verborum portenta reperiet, quàm in hoc Petronii fragmento. Quid alia referam veterum auctorum monumenta Plauti, Catulli, Tibulli, Propertii, Plinii, quàm fœdis vbique maculis contaminata eſſent, priuſquam in doctorum hominum manus venirent. Quibus viris eruditiſſimis ſi eadem ac noſtro Critico mens fuiſſet, non illis emendandis quantam videmus operam poſuiſſent, ſed explodendis vt adulterinis, diſſertationes ſcripſiſſent. Quid igitur ea objectione leuius, quid eo catalogo ineptius? in quo & ſuam inſcitiam miſer prodit, qui voces notiſſimas pro barbaris & nihil ſignificantibus habeat, *copo* pro caupo vt ſolebant veteres ſcribere, *neſapius*, pro inſipiente, quæ vox extat apud Terentianum Scaurum. *Gizeria* vel *gigeria*: (nam quis non videt peccatum in litera) ſunt autem gigeria Nonio interprete gallinarum inteſtina: earumdem ventriculus Scaligero; Lucilius vſurpauit.

gigeria ſunt,
Siue adeo hepatia.

Cujus porrò inſcitiæ eſt ne *chius* quidem epithetum quid ſibi velit, intelligere; aut quo ſenſu ſeſe vitam chiam egiſſe dicat Trimalcio? Nam Chios perinde vt Coos ob mores prætextatos malè audiſſe Græcorum prouerbia indicant, Χῖος ἀποπατῶν

apud Ariſtophanis Scholiaſtem , & γέλως Χῖος apud Diogenianum de molli laſciuóque luſu. Nec vox *dignitoſſo* ſeu dignitoſo (ita enim legendum) monſtroſa ipſi videretur ſi ſaltem Philoxeni gloſſarium legiſſet:ibi *dignitoſus* exponitur ἀξιωματικός. à dignitate enim dignitoſus, quemadmodum à calamitate calamitoſus. Quod & ipſe videram, priuſquam Philoxenum conſuluiſſem: ſicut *Burdubaſta* mendosè ſcriptum pro Butubata, quod eſt apud Feſtum. Et munecma quoque diuiſim legendum,mu nec ma. Nam mu pro mutire dicebant veteres. Lucil. Satyr.

Nec laudare hominem quenquam , nec mu facere vnquam.

Auctor Chariſius lib. 2. Ex quibus iſtius cenſoris temeritas patet, qui quæ non intelligit, damnat, & vt barbara & monſtroſa explodit. Nam & alia ad eum modum à viris ſolertibus emendari poſſe quis dubitat?

Sed inſtat, ſi librariorum imperitia iſtiuſmodi mendæ irrepſerunt, cur non per omne fragmentum ejuſdem imperitæ manus veſtigia comparent? Nam cœnæ exordium vt in editionum emendatiſſimâ purum ab omni labe legitur. Hinc verò de induſtria aſperſas ejuſmodi maculas ab impoſtore colligit, húncque ictum ineuitabilem putat; nempe quia alios ex ſuâ tarditate æſtimat. Quis enim qui ſenſus communis aliquam ſcintillulam habet, non facilè intelligat fieri potuiſſe (quod & factum ſcio) vt ex prioribus editionibus apud præla, multa fragmenti hujus reſtituta ſint loca ex iis quæ pridem edita fuerant, reliqua autem tum pri-

mùm in lucem prodeuntia, ſic vt erant, corrupta, eruditorum judicio ac cenſuræ relicta. Quòd non erat in procliui tam inſigniter & fœdè corrupta ſtatim emendare. Ecce quem ictum ineuitabilem putat, quàm exiguo negotio eluditur?

Phraſes præterea & idiotiſmum noui fragmenti vt Petronii elegantiæ parum congruentem vituperat. Rem autem totam ad quatuor reducit loquendi modos, quibus interim vſum non ſemel Petronium fatetur; ſed quòd iidem in hocce fragmento crebriùs ac ſine ratione ingerantur, id vitio vertit atque inconſultæ imitationis indicium putat. Primi modi ex veteri Petronii editione exempla hæc profert: *hominis operas locaui non caballi; lorum in aqua non inguina habet*. Alterum loquendi genus eſt, quo *pluſquàm* rei augendæ cauſa adhibetur, vt *plus vini ſub menſa effundebatur, quàm aliquis in cella habet*. Tertia forma eſt, quòd nimis frequenter dejerat pſeudo-Petronius. Quarta in eadem dictione luſus cùm ſcilicet idem vocabulum argutè in eadem ſententia iteratur: vt *tu qui loqui potes non loquere*. Coaceruat deinde loca ad fidem faciendam, & multa ſimilia ex toto ſcripto excerpta ſub eundem aſpectum conducit, vt frequentiâ moueant faſtidium legentibus, quæ in fragmento locis commodè diſtincta, non modò offenſionem nullam, ſed etiam gratiam habent: Hæc verò via infamandi bonos auctores, cui non quantumuis rudi & indocto patet? Quis cujuſque ſcriptoris verba in hunc modum retexendo ac perturbando non illum deformem ac prorſum ridiculum concinnet? Conferantur in vnum loca omnia Cicero-

nis in quibus clausula, *esse videatur*, periodum terminat, aut vbi verbum *versari*, *familiariter aliquo vti*, aliásque phrases sibi familiares vsurpat, & habebit iste calumniator vnde parentem eloquentiæ apud sui similes traducat. Quod de Cicerone dixi transferre licet ad alios scriptores. Nemini enim non quædam locutiones familiares & quasi vernaculæ quarum ceu charactere ab aliis dignosci possit. Sicut de Hermolao Barbaro viro inter recentiores absolutissimo obseruatum est sæpius hunc verbo *ferrumino* vsum, eámque ob causam ab obtrectatoribus ferruminatorem vocatum. Demum quod sæpius dejerant hujus fragmenti interlocutores, id quoque Criticus vitio vertit, sed imperitissimè: quando constat hunc veterum illorum, dum inter se agerent, morem fuisse vt non temerè quidquam affirmarent sine juramento. Res plana ex Plauti & Terentii fabulis, quas nouus Criticus nondum videtur legisse, aut valde oscitanter legisse qui id non obseruauerit. Quid enim hæc sibi volunt nusquam non interposita, *Pol, ecastor, perecastor, Hercules, per Iouem, dispeream* & alia id genus. Sed & idipsum epistolarum Augusti fragmenta illa indicant, quæ citat Suetonius in Tiberio: *Iucundissime & ita sim felix &c. siue quid incidit, de quo sit cogitandum diligentius, siue quid stomachor valde, medius fidius Tiberium, &c.* Item: *attenuatum te esse continuatione laborum cùm audio & lego*, Dii me perdant, &c. In epistola Antonii ad Augustum apud eundem Suetonium: *ita valeas vt tu hanc epistolam cùm leges, &c.* De iis postremò, quos vocat, lusi-

bus cùm videlicet idem vocabulum in eadem ſententia repetitur; non minùs abſurdus eſt, cùm eos in fragmento ſæpius quàm par ſit, frequentari arguit; nec ludicræ ſcriptionis genius quid ferat, aduertit. De quo infrà aduerſus Valeſium dicemus. Nunc operæpretium eſt videre cohortem illam quam ſe in inſidiis catus ſcilicet Imperator collocauiſſe jactat, quæ fugienti hoſti omnem elabendi præcludat viam. Ita enim loquitur magnificè, vt ſemper aliàs: *meum non eludent ictum. Captus eſt, habet. Pugnauit non perfunctoriè mea prima legio.* vt Traſonem aut Pyrgopolynicem mihi audire videar. *Quæro*, inquit, *an verus Arbiter ſacras literas legerit, an hodiernam linguam Italam fuerit edoctus? Legit enim Pſeudoarbiter, fuit edoctus iſte ſuppoſititius. videlicet verba pag.* 13. *Ipſe Trimalcio fundos habet qua Milui volant, nummorum, nummos, Hebraiſmum & ſacræ Scripturæ loquendi modum ſapiunt.* Siquidem nullum huic loco ſubeſt mendum. At mihi vera lectio videtur *nummorum modios :* quâ locutione & ſuprà vtitur Petronius *nummos modio metitur.* Fortaſſis & fœnus ingens his verbis notari aliquis conjiciat, neque diſplicet conjectura. Pergit Criticus ineptire; magis illa Hebraïſmum ſapiunt, pag. 23. *Nomina omnium reddebat, tamquam vnus de nobis. videntur enim ex diuinis per ſcelus detorta.* Nempe quia apud Moſem Dei verba ſunt: *ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt.* Igitur cenſoris judicio hæc phraſis *vnus de nobis* Hebraïca eſt. O inſcitiam & temeritatem! ceu verò neceſſe ſit quicquid locutionis extet in Latina bibliorum verſione, id ex Hebræo

idiomate expressum esse. Alioqui & illa quæ in pag. 41. leguntur: *Nemo mihi in foro dixerit, redde quod debes*, ex Matthæi capite 18. pariter sumpta esse dicerentur, vbi ita scriptum est: *Egressus autem seruus ille inuenit vnum de conseruis suis qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eum dicens, redde quod debes.* Credo & si in hoc fragmento verbum *magnifico* alicubi reperiretur, exclamaret Censor, ex Virginis Deiparæ Cantico apud Lucam promptum esse, *Magnificat anima mea Dominum.* Et nobis Plautum, & Terentium, Romanæ linguæ lumina qui id verbum vsurpant, circumcideret: vt & in eorum scriptis Hebraïsmos expiscaretur. Denique si Latina est locutio, *vnus de nobis*, cur ex sacris literis potiùs quàm ex communi linguæ Latinæ vsu fluxisse credatur, non video. Esse autem Latinam nemo hactenus excepto censore isto dubitauit, cùm Cicero ita loquatur pluribus in locis; pro Planco: *is enim vnus fuit de magistratibus, qui* &c. item pro Milone: *Deinde dixit, se gladio percussum esse ab vno de illis.* Nam si vnus de illis dicitur, quidni & vnus de nobis? Eadem enim ratio est. Sed quod subdit multo magis ridiculum est. *Manifestissime omnium*, inquit, *quæ pag. 46.* (supple è diuinis sumpta) *deductus è lacunaribus subito circulus ingens de cupa videlicet grandi excussus demittitur, cujus per totum orbem corona aureæ cum alabastris vnguenti pendebant.* Hîc demum triumphat. *Hem* (inquit) *fierine potest vt phrasis alabastris vnguenti aliunde quàm è Lucæ cap. 7. deprompta sit: Hellenistica enim & Euangelistæ peculiaris est, neque*

ejus exemplum apud profanos Auctores vllibi reperitur.

Omitto barbaram vocem *vllibi* pro vſquam. Illud cujus ruditatis & inſcitiæ eſt, non putare *alabaſtrum vnguenti* phraſim eſſe Latinam, quia Græci ita loquantur? An quiſquam tam hoſpes eſt in literis, vt linguam Latinam magna ex parte è Græca expreſſam neſciat? Optimum quemque Romanorum ſcriptorum Helleniſmos non ſolùm non reformidaſſe, ſed etiam affectaſſe. Vt quiſque ex illis elegantiſſimus fuit, eo plures græcanicas phraſes aſpergendas orationi cenſuiſſe, vt ex compluribus Plauti, Terentii, Virgilii, Horatii & Ciceronis, atque aliorum locis pridem viri docti obſeruauerunt. De hac autem phraſi *alabaſtrum vnguenti*, quam Cenſor Latinam negat, libenter ab eo quæſierim, num Horatium parum Latinè locutum putet cùm nardi onychen dixit,

Nardi paruus onyx eliciet cadum?

Quid enim intereſt, quantum ad phraſim attinet, dicere alabaſtrum vnguenti, & nardi onychen. Alabaſtrum è lapidibus eſt pretioſis ſicut onyx. Ex his quia vulgò fiebant vaſa vnguentaria, ob hanc cauſam ipſi lapides metonymicè pro ipſis vaſis vſurpabantur: ſicut in illo Horatii verſu nardus pro nardino vnguento. Plinius lib. 13. cap. 2. *vnguenta optimè ſeruantur in alabaſtris.* De onyche Martialis epig. 93. lib. 7.

Vnguentum fuerat, quod onyx modò parua gerebat,
Olfecit poſtquam Papilus, ecce garum eſt.

Liquet igitur eodem modo dici alabaſtrum vn-

guenti & nardi onychen, vt ſi vnum è Lucæ Euangelio ſumptum ſit, non poſſit non & alterum indidem pari jure promptum videri, videat Cenſor quemadmodum perſuadere poſſit cuiquam, Horatium è nouo teſtamento phraſes mutuo accepiſſe. Pergit nouus Criticus gratiſſimo Deo riſui ex Hypatinorum inſtituto litare, dum ſe acutis illis animaduerſionibus deridendum omni cœtui literatorum liberaliter propinat. Id quoque è libris ſacris expreſſum putat, quod in fragmenti pag. 27. legitur: *ſcimus te præ literis fatuum eſſe*, propterea quòd in Actis Apoſtolorum Feſtus præſes ſic Paulum compellat, *Inſanis Paule, multæ literæ te ad inſaniam convertunt.* Quaſi verò hæc ſententia ſit ejuſmodi vt nemini homini potuerit niſi ex eo ſcripturæ loco in mentem venire, ac non quoſdam ex nimia ſtudiorum aſſiduitate ac vigiliis inſanire etiam vulgus experientiâ compertum habeat. Ita enim idiotæ literarum ſtudia infamare ſolent. Sic Democritus Abderitanis inſanire creditus; ſed & ipſe Democritus excludit ſanos Helicone poëtas. Senecæ nullum magnum ingenium ſine mixtura dementiæ: Apud Ariſtotelem literarum ſtudiis præſtantes melancholici. Domitius grammaticæ artis clarus judice Phauorino, inſanus. Aretæus medicus de ſtomachi imbecillitate tradens, cui morbo ſtudioſi literarum Celſo teſte, obnoxii, iſtos ex ſtudiorum intemperie delirantes ὑπὸ διανοίης κούφοις appellat. Quæ ergo ineptia eſt, cujus ſententiæ paſſim apud tot profanos ſcriptores extent elementa aut veſtigia, eam putare non aliunde quàm ex Actis Apoſtolorum promi

potuisse? Et quis Criticum istum non rideat, dum ejus argumenti vim tantopere commendat, vt solùm per se ad Pseudo-Petronium confundendum sufficere glorietur?

Videamus deinceps vt probet Italicæ linguæ gnarum fuisse auctorem fragmenti. Tria loca in medium producit, pag. 1. *Vnus seruus Agamemnonis interpellauit.* pag. 72. *non me Hercules mi hæc jactura gusti fuit.* Item, *mi centum aureos in manuposuit.* Denique pag. 28. *multis jam diebus venter mihi non respondit: nec medici se inueniunt.* Vt ostendat hæc Italorum esse idiomatis, Italicè mox reddit: *vn seruidore d'Agamemnon ci interruppe, &c.* Quo quid putidius & indoctius fieri potest? Principio quî potiùs hæ phrases Italicæ quàm Gallicanæ: Nam & Galli dicunt *vn seruiteur:* eâque voce *vn* ceu articulo demonstratiuo vtuntur. Præterea *vnum* pro quemdam Latinis dici, licèt rariùs, vox vnumquodque indicat. Terent. Adelph.

Nam jam vnum quicquam quod quidem erit bellissimum
Carpam.

Non enim eo loco vnum significat solum vt ferè aliàs; sed rei particularis nota est vt *hic vnus seruus.* Sed & Cicero ita vnum vsurpat epist. 16. famil. lib. 15. *Quamquam quicum loquor? cum vno fortissimo viro, &c.* Item in 1. de oratore, *sicut vnus paterfamiliàs his de rebus loquar.* Ita & Plautus Mostell. act. 3. scen. 2. *iterum jam ad vnum saxum me fluctus ferunt.* Plura Scioppius animaduers. in Voss. Non solùm igitur vnus seruus

Latina est phrasis, sed etiam elegantiæ Romanæ. Quare vapulet nugator.

Sequitur hæc locutio; *non mî hæc jactura gusti fuit.* Quæ quid commune habeat cum Italica quam adducit, non video. Planè aliud agebat, cùm id scriberet. Illud singularis inscitiæ, cùm Latinam negat, *mî centum aureos in manu posuit:* propterea quod Itali similem loquendi modum habent. Neque illud Terentii legit in Phorm.

eho dic quid velis dari

Tibi in manum.

Quid enim interest *in manum dare*, an *in manu ponere* pecuniam dicamus? eandem quippe esse loquendi formam nemo non videt. Denique neque illud Latinum deputat: *nec medici se inueniunt.* Fac ita esse, an Petronianum negabis? En tibi,

Quærit se natura nec inuenit.

nam si *se inuenit* Latinè non dicitur; neque *quærit se* Latinè dicetur. At Persius vsurpauit: *nec te quæsiueris extrà.* Hæc quippe verba ita mutuò respondent, vt vbicumque vnum ponitur, ibi alterum aut expresè poni, aut subaudiri debeat. Tum vt paulo antè meros Hebraïsmos & Hellenismos somniabat, sic nunc nihil non ad Italam phrasim trahit. Vt quia in pag. 27. *Plouebat* pro *pluebat*, scriptum est, Italorum pronunciationem *u* in *ou* vertentium cornicatur: adeò rudis est, vt veterem hanc fuisse Romanorum pronunciandi modum ignoret. sic in vett. epigram. *joussit* pro *jussit*. vt videre est in lib. Passeratii de literar. inter se cognat. & permutatione. Et *perplouere* apud Festum in voce *pateram*. Quod autem Petronius hacce in

Satyra Menippea ab archaiſmis non abhorruerit, ſed eos dedita opera Operi aſperſerit, vt alii ferè quicunque eo genere luſerunt, ex veteri fragmento quod Petronii eſſe nemo dubitat, cognoſci poteſt. In quo aduerbium priſcæ notæ *valgiter* vſurpatum de Quartilla *commouebat valgiter labra*. Item *Cloſtellum* ὑποκορισικῶς à clauſtro, vt à plauſtro *ploſtellum*, mutato *au* in *o* ἀρχαϊκῶς, *Hiſtrionia*, *mulcauit: leccatores*, vel vt alii legunt, lenatores. Quod antiquæ gloſſæ exponunt, *guloſos & lenones*. Hæc autem ex Petronii reliquiis à Douſa collectis. Præterea phraſes antiqui ſaporis, pag. 47. Lugdun. editionis; *in memoriam reuocatus injuriæ*. Qua locutione vtitur Plautus in Perſa. Item *audemus* pro volumus & ſuſtinemus, vnde *ſodes* pag. 77. Atque alia id genus, quæ lector non oſcitabundus obſeruare poterit. Sed de Petronii archaiſmis, iterum ad Valeſii diſſertationem dicemus.

Hactenus de ſtilo Germanus Criticus. Deinceps verò ad rerum examen tranſit, vt earum quoque argumento probet, non rectè Petronio id fragmentum adſcribi. Principio illud demonſtrationis ſuæ fundamentum ponit, ac ſibi concedi poſtulat, Petronii Satyricon in Neronem eſſe ſcriptum, quo turpiſſimi ejus mores ac vitia traducerentur. Quod ipſum nihilominus collatione quorumdam Suetonii locorum, quibus Neronis ſtudia & mores tanguntur, cum iis quæ de Trimalcione prodit Petronius, probare inſtituit. In qua collatione operam ſuam ita venditat Germanus Criticus, vt omnibus in Petronium editis commentariis præferre non dubitet. Etiam miratur à nemine Petronii interpretum

tum eam congruentiam fuiſſe animaduerſam. At ego admiror, qui ſe Lugdunenſi Petronii editione vſum dicat, non aduertiſſe, id quibuſdam locis factum à Douſa in præcidaneis, certè viam deſabulatam: tametſi is Trimalcionem eſſe Neronem non decernit. Cui opinioni & Valeſius Germani Critici in cenſura collega vehementer reclamat, vt videbimus. Sed nimirum nouus Criticus qui nunc primùm; πτερυγίζει, hac tam eleganti obſeruatione ingenii ſui florem illuſtrare voluit, atque vt dici ſolet, ex hoc muſtaceo lauream affectauit. Quàm tamen fruſtra hujus operæ ſit, videor me ſanioribus judiciis probare poſſe.

Apud Petronium Trimalcio ludit pila inter pueros capillatos forma conſpicuos: hinc in vnius ex iis capite, poſtquam aquam popoſciſſet ad manus, digitos paululum aſperſos tergit. Mox diſcubituris pueri Alexandrini inter miniſteria cantantes aquam in manus niuatam fundunt. His Germanus Criticus confert hunc Suetonii locum de Nerone: *Captus autem modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de nouo commeatu Neapolim conflaxerant, plures Alexandria euocauit. Neque eo ſegniùs, adoleſcentulos equeſtris ordinis, & quinque amplius millia è plebe robuſtiſſimæ juuentutis, vndique elegit, qui diuiſi in factiones plauſuum genera condiſcerent (bombos & imbrices, & teſtas vocabant) operámque nauarent cantanti ſibi, inſignes pinguiſſima coma & excellentiſſimo cultu pueri.* Quæſo quid hæc ad Trimalcionem pila inter comatulos ludentem? Hîc pueri Alexandrini aquam niuatam in manus diſcubituris infundunt: illic operam na-

uant Neroni cantanti & variis plausibus adulantur. Hæccine est congruentia, hic concentus? At vtrobique Alexandrinorum fit mentio. Quid tum postea? An quisquam antiquitatis, aut certè illorum temporum tam ignarus, vt nesciat Alexandrinos pueros vulgò illis Beatis in deliciis habitos? Quod nunc Martialis testimonio, vt in re haud obscurâ sufficiet ostendere, ex epigram. 47. lib. 4. vbi qualem puerum velit, explanat:

Niliacis primùm puer is nascatur in oris
Nequitias tellus scit dare nulla magis.

Subdit: Petronianus Trimalcio balneis delectatus, delectatus & Nero; de quo idem Suetonius cap. 27. *refotus sæpius calidis piscinis ac tempore æstiuo niuatis.* Quis non miretur dialecticam Germani Critici? Petronianus Trimalcio balneis delectatus, delectatus & Nero: igitur Trimalcio est Nero. Atqui in tota illa comparatione idem judicii acumen apparet. Trimalcio lecticæ impositus est pręcedentibus phaleratis cursoribusquatuor, & chiramaxio, in quo deliciæ ejus vehebantur, puer vetulus lippus. Nero apud Suetonium in præparanda expeditione primam curam habuit deligendi vehicula portandis scenicis organis, concubinisque quas secum educeret: igitur Trimalcio est Nero. Eadem opera Criticus iste efficiet Trimalcionem esse Pub. Clodium, quem Cicero in Miloniana testatur semper secum scorta, exoletos, lupas ducere solitum. Item Marcum Antonium cui idem ab eodem exprobratur in Philippica secunda. Quid autem istos memoro, cùm constet Senecæ testimonio locupletiores ferè omnes il-

lis temporibus sic peregrinari solitos, vt agmen cursorum antecederet, rhedæ catamitis plenæ sequerentur. Verba magni scriptoris ex epistola 123. adscribere placet: *omnes jam sic peregrinantur, vt illos Numidarum præcurrat equitatus, vt agmen Cursorum antecedat.* Et paulo pòst: *omnium pædagogia oblita facie vehuntur, &c.* Quæ ergo socordia est quod multorum, imò omnium fuit commune, vni Neroni tamquam proprium assignare? Ejusdem farinæ sunt, quæ deinceps sequuntur: Trimalcionis splendida domus porticibus & picturis: Neronis quoque magnifica domus apud Suetonium. Trimalcio tesserarum lusui impensiùs deditus fuit, & item Nero. Habuit Trimalcio vxorem Fortunatam: Nero Acten libertam propè justo matrimonio sibi conjunxit, Trimalcio poësim amauit: Nero eidem studuit, & carmina sua domi & in publico recitauit: igitur Trimalcio est Nero, Fortunata Trimalcionis, ipsa est Acte concubina Neronis. Non me fugit hæc esse indigna in quibus redarguendis bonas horas collocem, quæ sunt homine indigna & extremi stuporis: & profectò me istiusmodi nugarum piget. verumtamen quando semel istud saxum voluere cœpi, quicquid id est molestiæ ac tædii deuorandum est. Cùm tam crasſè vbique hallucinetur Germanus Criticus, tam obtusè omnia colligat, tamen impostori quem hujus fragmenti auctorem somniat, supinam oscitantiam atque ingenii hebetudinem exprobrare audet; hoc est lepus, pulpamentum quærit. Quid ita? quia ad postes ædium Trimalcionis præfigitur li-

bellus cum hac inſcriptione ? *quiſquis ſeruus ſine dominico juſſu foras exierit, accipiet plagas centum. An* (inquit Criticus) *aliquid indignius erat quàm Trimalcionem, qui greges puerorum, exoletorúmque per nationes coloréſque deſcripta agmina poſſidebat, ita delineare, vt nemo ex abjectiſſimis mancipiis ſine ejus expreſſo juſſu pedem domo efferre poſſet? Ipſe Pſeudo-Petronius pag.* 14. *familiæ Trimalcionis ne decimam quidem partem dominum ſuum noſſe ſanctè nobis jurat. At ſi plano pag.* 36. *fides eſt, Mithridates ſeruus ſine dominico juſſu etiam in crucem actus eſt. Nempe ad capitis ſupplicium de ſeruis ſumendum Trimalcionis juſſu nullatenus; ad foras prodeundum planè opus fuit.* Ipſamet verba ſunt iſtius nugatoris qui nodum in ſcirpo quærit. Niſi enim obſtrigillandi morbus ejus mentem præligaret, non ita in rebus apertis & planis cæcutiret. Adeóne ſtupidus eſt, vt non videat illa agmina ſeruorum quæ poſſedit Trimalcio, non fuiſſe in vnis ædibus congregata, ſed per alias ejus domos, per villas & latifundia diſperſa? Quorum proinde multis ignotum dominum fuiſſe haud abſurdum eſt. At verò cùm & in illis ædibus in quibus hoſpites cœna excepturus erat, multos itidem haberet Trimalcio famulorum omne genus greges, quidni eorum quantum ibi erat, titulo poſtibus affixo exire vetaret, non ob eam cauſam ſolùm, vt diligentiùs miniſtraretur, ſed eo maximè, vt poſſet homo diues & ſtolidè ambitioſus, opes & magnificentiam ex ingenti illa ſeruorum aliorum aliis ordine ſuccedentium multitudine oſtendere. Non

ergo impostoris vt putat, sed suam ipse inconsiderantiam atque incredibilem stuporem Germanus Criticus prodit. Id quoque vt absurdè confictum vellicat, quod extat in pag. 18. Cùm aper primæ magnitudinis in mensam allatus esset, ejúsque latus quidam ad hoc subornatus cultro venatorio percussisset, turdi ex plaga euolauerunt, quos parati aucupes cum arundinibus momento exceperunt, & inter conuiuas diuiserunt. Hîc Criticus exclamat: *euge sic ea tempestate crudis homines vescebantur volucribus, vel quod credibilius, jam assæ, vt in Vtopia, per auras circumuolitabant.* At enimverò, Germane Critice, non vides in illo repositorio in quo ille aper illatus, non solùm quæ in præsens ederentur, vt ipsum aprum, sed etiam apophoreta extitisse, quæ sibi quisque domum auferret, videlicet porcellos ex copto placentis factos, in quo genere illæ aues, Thebaïcæque & Caryotæ fuerunt, quas pueri itidem diuisere cœnantibus, non quas tunc absumerent, sed secum, vt dixi, auferrent. Quid hîc absurdi in quo risum tollant coronæ? An non tu te dignus, Germane Critice, cum isto tuo risu inepto, qui in Vtopiam ablegêre auibus illis assis per auras volitantibus pascendus?

Sed & Apulei asino vectum esse planum insimulat, cùm historiam compilauit de Cappadoce pag. 51. Quasi verò solus Apuleius de istiusmodi maleficiis & præstigiis scripserit, ac non multi ante eum Auctores Græci multa de iis rebus memoriæ prodiderint. Vt videre est apud Plinium, qui aliquot ejusmodi historias ex eorum com-

mentariis recitat, lib. 8. cap. 22. Euanthes (inquit) *inter auctores Græciæ non spretus tradit Arcadas scribere ex gente Anthæi cujusdam sorte familiæ lectum ad stagnum quoddam regionis ejus duci, vestituque in quercu suspenso tranare atque abire in deserta, transfigurarique in lupum, &c.* Ibi & consimilem fabulam ex Agriopæ qui Olympionicas scripsit, monumentis refert.

Trimalcio per jocum vnum se esse gloriatur, qui vasa Corinthia habeat, quòd Ærarius à quo ea emerit, Corinthus vocaretur. Ibi Germanus Criticus manifestam contradictionem inuenit. Si, inquit, publicè prostabant Corinthia, qua ratione eorum possessione solus gloriari poterat Trimalcio? Ineptus cauillator semper nodum in scirpo. Sanè publicè prostabant Corinthia, sed quæ pro Corinthiis non habebat Trimalcio; vtpote quæ neque Corinthi facta essent, neque ab opifice Corintho. Neque enim sufficere censet. vt vas Corinthium censeatur, ex ære Corinthio esse factum, quale æs à Corinthi expugnatione olim Romam magna copia aduectum; sed si à Corintho vel Corinthi confectum. Quod ipse his verbis significat eodem loco: *Quid est autem Corinthium nisi qui Corinthum habeat?* scribendum: *nisi quia Corinthus habeat?* Nempe vel vrbs vel opifex. Est enim lusus in voce Corinthus. Adde Seplasiæ fraudem in iis vasis. Vnde illud Martialis,

Consuluit nares, an olerent æra Corinthum.

Quin Plinii tempore artem illam temperandi æris deliram fuisse ex ejus verbis colligi potest, lib. 34. cap. 2. *Quondam æs confusum auro argentóque*

miſcebatur, & tamen ars pretioſior erat: nunc incertum eſt, pejor hæc ſit, an materia. Non ſolùm igitur ars aut ſtatuas ex ære effigiandi, aut vaſa fingendi, ſed & ipſius æris materia Plinii ætate degenerauerat. Quid mirum igitur ſi Trimalcio eo ſenſu quem dixi, & per jocum ſe ſolum Corinthia vera poſſidere gloriatur?

Ibidem idem Trimalcio Corinthiorum origine explananda turpiter hallucinatur, perſonas & tempora confundens: *valde bene ſcio* (inquit) *vnde primum Corinthia nata ſunt. Cùm Ilium captum eſt, Hannibal homo vafer, &c.* Hunc ſermonem hominis indocti & ebrii ceu à Nerone aut quouis alio ſobrio prolatum ad veri normam explorat Germanus Criticus. Siccine (inquit) tanta ignorantia Trimalcionis aut Neronis animum obſederat? Quaſi verò hominum vitiis inſectandis modum vllum teneat Satyrica petulantia, & non cuncta vltra verum ac fidem exaggeret? Quid ſi Petronius de Nerone ne cogitauit quidem. Quid enim neceſſe eſt Trimalcionem eſſe Neronem? Mihi Petronium nihil aliud voluiſſe, quàm ſub perſona Trimalcionis ſtultorum diuitum, quorum magna tunc Romæ manus, ineptam eruditionis oſtentationem vrbaniùs traducere, propemodum conſtat. Sic & pag. 45. idem Trimalcio Homeriſtis triclinium intrantibus (non enim cœnaculum vt Germanus Criticus inſcitè interpolat) quam ii acturi eſſent, fabulam, ſtultiſſimè interpretatur. Hæc ſi recta vt decuit, reputaſſet via literio iſte, non exſcribendis Suetonii locis de Neronis moribus ac ſtudiis lectorem occideret. Neque impoſtoris inſcitiæ ad-

ſcriberet, quod Trimalcio hocce in ſupplemento Græcarum literarum expers inducitur; neque in eo refutando toties Suetonii verba obtruderet, quibus citationibus nihil inſulſius magiſque ἀπροσδιόνυσον dici aut excogitari poteſt.

Poſtremò velut planè demonſtraſſet Germanus Criticus non eſſe Petronii hoc fragmentum, etiam hanc operam velut mantiſſæ loco ſumit, vt oſtendat, quo tempore id factum videatur. *Recentiſſimum* (inquit) *hunc eſſe inepti alicujus homuncionis abortum ſuſpicor, idque inde colligo, quòd verum Petronii textum jam caſtigatum reſtitutúmque exhibuit ex conjecturis nouiſſimorum Criticorum.* Ita quidem ariolatur improbus iſte calumniator, literarum quantum in ipſo eſt, euerſor; ceu non potuerit ex codice emendatiori deſcribi hoc fragmentum, ex emendatiore, inquam, quantum ad illa attinet loca, quæ haud ſecus leguntur, atque poſtea à viris eruditis ex conjectura reſtituta ſunt. Non enim eadem eſt manuſcriptorum conditio & facies; alii aliis locis mendoſi; alii emendatiores. Alii mutilatiores; alii ampliores, vt qui Ioannis Sambuci opera Antuerpiæ centum ferè abhinc annis prodiit, in multis, quàm qui vulgatus antea fuerat, amplior, integriſque paginis auctior. Hæc decuit maturo judicio penſare, qui vellet de hoc fragmento ſententiam dicere, non autem futilium objectionum laruis impelli ad obtrectationem. Sed ſunt quidam ita feruidi & præcipitis ingenii, vt nulla rationis ope ſufflaminari poſſint, quin ſtatim quò eos naturæ impetus rapit, velut ἀνερμάτιστα πλοῖα, vt loquitur Plato, fe-

tantur: quale profectò ingenium noui istius Critici esse ex illa insulsa dissertatione apparet. At nunc saltem Phryx iste admonitus serò licèt, sapiat: nunc inscitiam suam ac temeritatem agnoscat; & si non omnino ejurauit bonam mentem, palinodiam canat.

Deinceps mihi etiam ad partes vocandus ille alter Censor, Hadrianus Valesius, in eadem non solùm censuræ vanitate versatus, sed etiam factionis signifer, imò imperator. Cujus nomine afflatus Germanus Criticus & ceu Delphico oraculo instinctus videtur. Primum igitur hic quemadmodum initio dissertationis fragmenti auctoritatem eleuet, videre operæ pretium est. Exinde enim patebit, quàm nihil in imposturæ lite quam nobis intendit, omittendum duxerit, etiam quod leuissimum videretur. *Solent* (inquit) *codici scripto atque è bibliotheca latebris recens eruto auctoritatem dare: Claritas & dignitas inuentoris, magnitudo vrbis in qua inuentus dicitur, ejus apud quem repertus est fama, & doctorum hominum de codicis vetustate fauorabile judicium. Nunc repertor voluminis, de quo sermo est, inducitur à Paulo Frambottio Typographo Patauino Marinus Statileus Dalmata, juuenis ignotus: locus in quo repertum fertur, bibliotheca Nicolai Cippici hominis obscuri, in vrbe ignobili Dalmatiæ Tragurio. Denique ex omnibus qui Venetiæ, Patauii, Romæ judicium de codice isto apocrypho tulisse dicuntur, vnus Io. Rhodius Danus laudatur, &c.* Quàm hæc ῥητορικῶς, & populariter homo astutus digerit. Credas animum ibi esse. Atqui, ex his tribus conditionibus, ex

quibus codicis manu exarati pretium æſtimandum cenſet, quid duæ priores ad rem pertineant, non video. Solam quæ poſtremo loco affertur, alicujus momenti eſſe fateor. Quæſo quid facit ad manuſcripti bonitatem vrbis magnitudo, in qua inuentus eſt, ſi vt Suidas teſtatur, Origenes ſcripturæ ſacræ vetuſtiſſimum exemplar (quo quid præſtantius dici poteſt?) in Hierichuntis Oppidi ruderibus, dolio incluſum reperit? Si Poggius Florentinus olim (vt certi auctores tradunt) Quintiliani libros Inſtitutionum oratoriarum illos pulcherrimos è ſalſamentarii taberna, atque iſiciorum ac botulorum patria, quibus tunicas debebant, redemptos, in ſtudioſorum vſum vendicauit? Quid denique Inuentoris dignitas, cùm ipſum Apollinis oraculum, caprarum indicio monſtratum & patefactum dicatur? Cùm non paucæ morborum medelis præſtantes herbæ belluis monſtrantibus in hominum notitiam atque vſum peruenerint? Cùm Ioſ. Scaliger (vt magis propriis exemplis vrgeam) caſtig. ad Catullum, librum manu exaratum, omnium vetuſtiſſimum & optimum, eumdémque ab homine Veronenſi ignoto, vti teſtatur, in Galliis repertum toties commendet? Quod verò me ignotum eſſe arguit, non video quo argumento id tam confidenter affirmare poſſit, niſi quod hactenus nomen meum non audiuit. Atqui neque ego ad hanc vſque diem Hadrianum Valeſium, an inter homines eſſet, noueram. Valeſios Francorum reges ex fama & hiſtoriarum monumentis noueram. Sed hi, opinor, nihil ad Criticum. Noueram & Franciſcum Valeſium Couarruuianum medicinæ

arte & ſcriptis clarum: item Henricum Valeſium Ammiani Marcellini Euſebiique editorem in Gallia. At verò vſquam aliquem exiſtere qui Hadrianus Valeſius vocetur, neque hactenus ſciui, neque quemquam vidi ex quo inter literatos verſor, ſiue in noſtra Dalmatia, ſiue aliis Italiæ locis, qui ſeſe de eo quidquam vel fama accepiſſe diceret. Quî ergo ignotus magis ego, quàm iſte ſuperciliosſus Cenſor, qui me ex ſua ignorantia ignotum prædicat. Fortaſſis clarum inter populares ſuos nomen adeptus: at mihi ne iſtud quidem veriſimile ſit, quantum quidem ex ejus ſcripto conjectare licet. Hiccine Lutetiæ, in vrbe tot nobilium ingeniorum parente & hoſpita, aliquod nomen habeat, qui in vna diſſertatiuncula tam ſæpe támque turpiter hallucinetur, quíque (ridiculum) dum errores in aliorum ſcriptis expiſcatur, in craſſiſſimos ipſe nuſquam non incidat?

ἰατρὸς ἄλλων αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.

Equidem malim ſemper ignotus eſſe, quàm hoc modo innoteſcere. Et tamen ſi nondum ſatis multis notus ſum, vt pote juuenis, ſciat, mihi non deeſſe artes quibus ad famam peruenire poſſim. Sed de his hactenus. Quod demum in illo eruditorum numero qui Venetiæ, Pataui, Romæ de hoc fragmento judicium tulerunt, vnus Rhodius iſque vita functus laudetur, viderit ipſe Frambottus Typographus, & qui eam editionem curarunt, quorum vel negligentia id fieri potuit, vel judicio potiùs, quòd eam teſtium enumerationem parum neceſſariam putarent, vbi res ipſa propriis dotibus æſtimanda in manus hominum veniret. Quam

viam ſcriptionum probandarum, cùm longè certiſſimam ipſe Cenſor fateatur, ideóque ad fragmenti ipſius examen mox accedat, age ipſum ſequamur, & quid contrà afferat, diligentiùs conſideremus.

Petronius (inquit) verbis vtitur vſitatis. At hîc occurrunt portenta verborum: *ſaplutus*, *lupatria*, *matus* ſeu *mattus*, id eſt, animo defectus & languens. Primum, quod ait Petronium verbis vti vſitatis, ſi ſimpliciter, ita vt verba ſonant, accipiatur, concedi poteſt. Liquet enim pleraſque vocum, quibus Petronius vtitur, tritas eſſe, & in communi Romanorum ſcriptorum vſu poſitas. At ſi id vult nuſquam verba minùs vſitata reperiri apud Petronium, in veteri inquam Petronii editione quam ſolam Petronii genuinam agnoſcit, fallitur: neque ſatis diligenter eam editionem peruolutauit. Nam quis alius ſcriptor *hamare* dixit, pro hamis defigere? quis *indelectatum?* quis *veſticontubernium: allucitas*, pro culicibus, *aumarium*, pro loco ſecreto publico, vt Fulgentius interpretatur, *feſtram*, pro anguſtiore caſa, *iacturæ penſionem*, pro penſatione? Quas voces partim in veteri fragmento, partim in Grammaticorum commentariis ex iis locis Petronii quæ non extant, citatas atque explicatas legimus. Neque porro iſte Cenſor cogitat, vix decimam Petronii Satyrarum partem nobis manere incolumem, vt ex tam paucis quæ ſuperſunt, quibus verbis vſus ſit Petronius, quibus abſtinuerit, dici non poſſit. Præterea quæ portenta verborum vocat, non ſunt. *Saplutus* vox Græca eſt compoſita ex ζὰ & πλοῦτος, qua

voce Euripides vtitur. hoc quemquam vel mediocriter literis tinctum non animaduertiſſe mirer, nedum eum qui tam ſuperbam Cenſuram exerceat. Nec de voce *lupatria* temerè pronunciandum cenſeo, cùm ſit corrupta. Quod autem nomen *mattus* inter portenta recenſet, & tamen Picardis & Germanis notiſſimum fatetur, an non contradictio eſt? Si in Latina lingua id portentoſum judicat, ſciat in vetuſtiſſimo gloſſario *mattum* pro triſti annotatum extare. *Abſtinax, caldicerebrius, neſapius*, nouæ quidem voces, ſed Latina moneta percuſſæ. Imò neſapus vel neſapius haud nouum vocabulum, nec Latinis auribus ignotum, vtpote quod apud Terentianum Scaurum extet. *Madeia* & *Perimadeia* Syriaci idiomatis cenſet, vel potiùs ariolatur homo, vt audio, linguarum Orientalium omnino expers. Neque videt acclamationem eſſe hominũ in plauſu græciſſantiũ, vt ferè illis mos fuit, *μὰ δία*, peritè, *μὰ δία*. Nam & iis qui recitabãt, per adulationem *ſophos* Græcè acclamare ſolebant, vt compluribus locis videre eſt apud Martialem. *Dignitoſus* à dignitate, vt calamitoſus à calamitate, cur repudiari debeat, non video. Cùm nobis in ea voce analogia tam manifeſtò ſuffragetur. Sed & in gloſſario Philoxeni, vt ſuprà aduerſus Germanum Criticum notaui, hæc ipſa dictio exponitur. *Gaudimonium* pro *gaudium*, & *triſtimonium* pro *triſtitia* non poſſunt explodi, niſi & *mendicimonium* & mœchimonium damnentur, quibus vocibus vſum eſſe Laberium ex Nonio & Gellio diſcimus. Ex quo conjicere eſt eas in Comicorum theatris, atque inter plebem vulgatas fuiſ-

ſe. Monſtri item ſimile videtur Cenſori *occupo* ſubſtantiuè vſurpari. Quî potiùs quàm *comedo* apud Varronem pro guloſo, cujus verba citantur à Nonio in hac voce? Et nugo pro nugatore apud Apuleium, quam vocem magnus ille Antiquarius non poſuiſſet, niſi apud veteres legiſſet. *Bacibal-lum* ſi nullum eſt mendum, è plebis fæce & theatris ſumptum vocabulum autumo. Quod in ludicra ſcriptione non eſt nefas. Cùm præſertim vilis perſona loquitur, vt hoc loco Niceros: *Cùm adhuc ſeruirem.* Proinde idem ſuæ bambaginis conſcius, cùm rogaretur à Trimalcione, vt fabellam narraret, ſic præfatur: *omne me lucrum tranſeat, niſi jam dudum gaudimonio diſſilio, quod te talem video. Itaque hilaria mera ſint, etſi timeo iſtos ſcholaſticos, ne derideant, viderint: Narrabo tamen, &c.* Quid igitur mirum ſi tales homines, rudes literarum, educationis expertes, deſitis aut ſordidis vocabulis vtantur? Annon juſtiùs miremur Cenſorem non intelligere Petronium de induſtria id feciſſe, vt decorum ſeruaret? Itaque ejuſdem Nicerotis ſunt illa, quæ deinceps idem cenſor ceris ſuis miniatulis notat, *corporaliter, orcus apoculanius, exopiniſſent.* Quamquam nec Trimalcio non eaſdem voces vſurpat, vtpote quem juxta viliſſima mancipia ineruditum, futilem & ſtolidè ambitioſum exhibeat Petronius: Hinc eſſe arbitror, quòd non ita exoletis & rancidis vocabulis ſquallet vetus fragmentum, quòd in eo non niſi Eruditi Agamemnon, Encolpius, Aſcyltos, Eumolpus, Gyton, aut vrbanioris notæ mulieres interloquantur, Circe, Quartilla, Chryſis. In hoc

autem fragmento Trimalcio ejúſque vxor Fortunata è nihilo magni, Habinna lapidarius & monumentorum redemptor: liberti, coqui, & alia extremæ ſortis mancipia? Adde nequioris conuiuii & liberæ, vt vocat, cœnæ licentiam, ipsámque vinolentiam quæ ejuſmodi voces ineptas & ſordidas etiam honeſtis nonnunquam exprimit. Cæterum Orcus apoculanius quid ſit, ſi intellexiſſet Cenſor, non emendaret, vel potiùs deprauaret. Legit pro *apoculanius* aboculanius, & cæcum exponit. *Recentiores* (inquit) *aboculum & abocellum, ac nonnumquam ab oculis dixere, vt infra librum ab oculo legit, ideſt clauſis oculis legit, aueuglette.* Nugæ. Apoculanius vera eſt lectio à verbo *apoculo*, quo infrà vtitur Petronius pag. 54. edit. Patauinæ. *Niſi illa diſcumbit, ego me apoculo;* hoc eſt ego me à poculis remoueo, potare deſiſto. Orcum autem apoculanium facetiſſimè appellat, quòd homines apoculet, hoc eſt à menſa & poculis abſtrahat. Nemo enim apud inferos potat. Et alludere videtur ad illud Horatii 1. Carm.

Iam te premet nox, fabulæque manes
Et domum exilis Plutonia, quo ſimul mearis
Nec regna vini ſortiere talis.

Hoc igitur ſenſu Orcum apoculanium eo loco dici putandum eſt, epitheto inter pocula & comeſſationes nato, atque in ore ejuſcemodi popinorum frequenti; quòd iis Orci inſtar videtur longè à poculis degere.

Sunt & alia quædam Cenſori iſti minùs probata, vt *Palamedes*, pro Pelamydes hodierno Italorum idiomate. *Palamedes* (inquit) *quo nomine*

Pelamydes ab Italis appellantur. Nempe ab Italo nupero adornatum id fragmentum hinc arguit. At nihil necesse est, potuit enim librarii culpa errorem non magni momenti accidere. Sicut in voce *Strabonus* pro *Strabo.* Nisi si ita scribendum est: *Strabo bonus.* *Monstruosum* quoque pro *monstrosum* non putat ferendum. At veteres sic pronunciasse ex antiquis glossis liquet. Pro monstro item habet *coricillum* dici pro corculum. Quid si corcillum scripsit Petronius diminutiuum à corculo, vt ab os osculũ oscillum, à poculo pocillũ, vnde pocillator? Sed & nomina inquit personis indita haud ex instituto Petronii, apud quem ea aut Græca aut Latina sunt, vno excepto *Bargatis* nomine. Hîc verò res aliter se habet; *Mammea, Cicaro, Satuna, Dea, Gauilla, Plocrimus, Habinna.* quæ cujus sunt linguæ Censor sese ignorare fatetur. Ceu verò non potuerit Petronius variare nomina pro personarum conditione quas inducit, aut ex veteri fragmento quod vix decima est totius operis pars, de toto opere judicium ferri possit. Nec tamen concedendum est ea nomina quæ recenset, non esse Græca aut Latina. Potest enim Mammea esse à mamma: potuit cicaro à cicco, quod teste Festo significat membranam tenuem punici mali. Satunam autem Deam ea ratione dictam apparet, qua Satunum Deum, à voce satu, quæ partem quâ viri sumus, notat. Denique *Gauilla* nomen à Gauia aue, quæ & larus dicitur.

Pergit acutus ille Censor, & verba quædam recentiora & minimè Latina, quæ nondum Petronii ætate in vsu essent, in hoc fragmento obseruat.

In

In his est *frons expudorata* pro inuerecunda. At enimverò libenter ab eo quærerem vnde sciat Petronii æuo atque ante ipsum non fuisse id vocabulum in vsu, cùm non pauca ejusdem formæ ex vetustissimis Scriptoribus in Grammaticorum commentariis citata extent: *eliminare, expapillare, egurgitare, exdorsuare, evallare, expectorare, eluminare, elucifacere* & *elucificare*. Quæ si veteres illi vsurparunt, quidni etiam verbum *expudorare*, licèt in tanta priscorum librorum vastitate ad nos non peruenit? Sed esto non fuerit in vsu id verbum ante Petronium: Quid tum postea? Non potuit veterum illorum jure atque exemplo vti Petronius vt nouum verbum procuderet in ludicra scriptione, sicut Laberius in Mimis *elucifacere?* nonne ipse in dissertationis calce vocabula & phrases Petronio peculiares, nec satis vt quidem autumat, probas annotat? Quidni ergo & verbum *expudorare* in illo censu? Accedit quòd in glossis Isidori id verbum reperitur. Bellus verò est, cùm & *porcum siluaticum* pro *apro* vel sue fero inferioris Latinitatis censet, quia equus siluaticus apud Paulum Longobardum legatur: vnde apparet videri ipsi epithetum *siluaticus* recentioris notæ, neque Latinæ. Atqui Cato hac ipsa voce vtitur de re rustica cap. 143. *Mala* (inquit) *Scantiana in doliis & alia quæ condi solent, & siluatica*. Murem quoque siluaticum dixit Plinius; atque etiam *erraticum* eadem forma. Vitruuius arenam fluuiaticam lib. 1. cap. 2. Quidni ergo & *siluaticus* pro siluestri dicatur? Idem statuendum de aliis vocabulis, quæ item vt parum Latina explodit, *minutiolus, amasiuncu-*

la, fulcipedia, staminata. Quæ tametsi apud nullum scriptorem hodie extarent, temerarium tamen esset nobis rei Latinæ ναυάγια, vt Demadis verbis vtar, πολιτευομένοις, quibus è tanto naufragio nihil præter tabulas aliquot eásque multa vetustatis carie corruptas superest, ea vocabula negare Latina esse, quia in nostris libris non reperiantur. At enim Censor *berbex* pro veruece, vt inferioris æui aut barbarum carpit. quod tamen in vet. gloss. legitur. Et *molestare*, pro vexare explodit, cùm in veteribus Petronii fragmentis id verbum reperiatur, eo etiam Modestinus & alii veteres IC. vsi sint. Cùm porrò in hoc sensu non nisi verba recentiora aut minimè Latina exagitet, nequeo satis mirari in iis verbum *adjutare*, quod passim apud Terentium & Varronem legitur, ab eo taxatum esse. Tum *oricularii* pro auricularii eadem censura notari. quod quàm sit indignum homine vel mediocriter erudito, facilè ostendi potest. Quis enim nescit veteres plerisque in vocibus diphthongum *au* in *o* mutasset. Cujus mutationis exempla aliquot suprà attuli & nusquam non obuia sunt. Sed de voce oricularii pro auricularii, aurem vellam Censori de Catulli epigrammate, quod sic habet,

Cinæde Thalle mollior Cuniculi capillo,
Vel anseris medullula, vel imula oricilla.

Adducam & Celsum, latinissimum rei medicinæ scriptorem, qui clysterem, Græcis ὠτεγχύτην dictum, ipse oricularium vocauit. Quia verò deinceps multa desita vocabula coaceruat, quæ hocce in fragmento passim occurrunt, quibus vsum esse

Petronium ſcriptorem elegantem & politum incredibile judicat; propterea quòd non ita frequentes archaiſmi in veteri editione occurrunt: quæ inæqualitas, aliquam fraudis ſuſpicionem facere poteſt, certè ei argumento Cenſores iſti præcipuè inſiſtunt; maximè ad rem pertinet, qua ratione id factum ſit, ſemel explanare, vt nemini ampliùs de ea re ſcrupulus hæreat. Sic itaque exiſtimandum eſt; Cùm Latina Lingua primis temporibus, vt aliæ res omnes, rudior extitiſſet, magis ac magis ſubinde limari ac perpoliri cœpiſſe, donec ad Ciceronis ætatem peruenit, quo tempore maximè effloruit, & ſummam adepta eſt perfectionem. At verò cùm ſub doctiſſimorum virorum lima vetuſtatis ſitum ac rubiginem poneret, non éſt putandum, vulgi domi, in foro, in triuiis loquentis eandem fuiſſe rationem, vt etiam plebeii & indocti homines, mulierculæ, ſeruitia eidem linguæ cultui ſtuderent: imò penes eruditos & elegantis ingenii homines hic cultus linguæ primùm ſtetit, in plebe autem diu priſtini horroris veſtigia, magiſque in ſequiori ſexu & infima hominum ſorte manſerunt. Idque ex noſtris rebus conjectare licet. Adhuc enim mulierculärum ac ruſticorum ſermo non pauca obſoleta vocabula ex priſco ſquallore retinet. Quod in omni non barbara lingua eodem modo ſe habere veriſimile eſt. Huc ſpectare arbitror, quod Cicero 2. Philipp. Antonium caſtigat vt ineruditum & ineptum, quòd contumeliam facere dixerit, quæ tamen locutio Plauti & Terentii temporibus viguit, & tempore Ciceronis in ore plebis viguiſſe dubium non eſt. Tunc verò honeſtis

ita insolens erat, vt non intelligeretur, vt eo loco idem arguit: *quid est porro facere contumeliam? quis sic loquitur?* Et infrà: *nonne satius est mutum esse quàm quod nemo intelligat, dicere?* Hujus & argumentum est, quod Augusti æuo Iulius Hyginus licèt Grammaticæ artis peritus, quia tamen obscuris natalibus & ex seruo libertus, multa vocabula veterum ritu pronuntiat, vt *Iouis* pro Iupiter. Quod Phædrus *majores* pro majoris, *cauernam nancta* pro nacta, *pulcra juuenis*, & alia ejusmodi antiqui squalloris vitare non potuit: quod Vitruuius homo è plebe, licèt non ineruditus *frigorem* in accusandi casu pro frigus, *similitates* pro similitudines aliquando vsurpat, atque omnino pinguem quamdam dicendi mineruam præ se fert. Proinde studiosè id obseruatum Satyrarum Menippearum & mimorum scriptoribus, vt personis quas introducerent, quæ ferè obscuræ & ignobiles, congruentem dictionis formam nempe antiquam imponerent: eóque maximè quòd magis hæc ad risum mouendum idonea est. Nec verò vetusti sermonis squallor atque obsoletorum verborum caries ita in plebe hæsit, vt non ea multis doctis & nobilibus placeret. Testatur Seneca vel sua ætate Antiquarios Romæ complures viguisse, de quibus ita prodit epistola 114. *Multi* (inquit) *ex alieno sæculo petunt verba: duodecim tabulas loquuntur, Gracchus illis, & Crassus, & Curio nimis culti & recentes sunt: ad Appium vsque & ad Coruncanum redeunt.* Adde & quæ Gellius ex eodem Seneca affert lib. 12. cap. 2. Hæc si quis maturo judicio consideret, facilè rationes inueniat, quibus nostro fra-

gmento patrocinetur. Sunt in eo archaiſmi frequentes, quia mancipia & ineruditi loquuntur? fortaſſis & Trimalcio ex illis Antiquariis: quam perſonam mihi videtur inſtituiſſe Petronius, non ſolùm in qua mollitiem & luxum ſui æui, ſed etiam illorum Antiquariorum ac populi Enniani ineptias prolixiùs rideret.

Sed jam grauiora crimina audio, ſolœciſmos ingentes, *ego puto medicum & nummularium: Medicus qui ſcit*, pro *Medicum*. item, *ærumnoſi quibus præ mala ſua cornua naſcuntur*. Quod ad priorem locum attinet, valde moroſum, immo iniquum eſſe oportet, qui ejuſmodi ſolœciſmum Auctori potiùs quàm Librario aut Amanuenſi adſcribendum putat: Qui enim pronior lapſus quàm in *s* pro *m*? quod verò & poſteriore loco ſolœciſmum eſſe *præ mala ſua*, & *præ malis* ſcribi debere cenſet, ſæpe in Literatorum circulis albis dentibus riſimus. Nempe egregius Cenſor ibi *mala* neutrum plurale ſomniat: At non ita eſt. nomen eſt ſubſtantiuum feminini generis, & in auferendi caſu, *mala malæ*, vnde maxilla. Ita in fragmento legitur pag. edit. Pariſ. 17. *in Capricorno ærumnoſi* (ſupple naſcuntur) *quibus præ mala ſua cornua naſcuntur*. Agit eo loco Aſtrologum Trimalcio, & ſignorum cæleſtium vires in hominum natiuitatibus exponit. In Capricorno naſci ærũnoſos quibus præ mala ſua, id eſt ante & juxta malã cornua naſcuntur, ad ærumnas alludens, hoc eſt furcillas, quibus vt Feſtus teſtatur, religatas ſarcinas viatores gerebant. Id autem Capricorno adſcribit, quòd ita pingi ſolet cornibus ad malas retortis ad inſtar furcillarum quæ ærum-

næ vocantur. Vnde egregius Aſtrologus colligit naſci infelices & ærumnoſos ſub Capricorno. Ex his Cenſoris iſtius ſupina oſcitantia apparet, qui ne Auctoris quidem quem reprehendit, verba intelligat. Ejuſdem incogitantiæ eſt quod non multo pòſt notat: *nihil nos delectaris* pro *delectat* poſitum. Locus eſt in pag. 52. *Tibi dico*, (inquit) *Plocrime*, *nihil narras? nihil nos delectaris?* Et putat *delectaris* paſſiuam eſſe terminationem, ceu Auctor *delector* actiuè vſurpaſſet. Vbi eſt acumen criticum? non videt *delectaris* ſyncopen eſſe, pro delectaueris, vt in his Horatii verſibus 1. Carm. Od. 4.

Iam te premet nox fabulaque manes
Et domus exilis Plutonia: quo ſimul mearis, &c.

id eſt meaueris. Similiter hæc culpat *ſomniatur* pro ſomniat: *argutat* pro argutatur: *amplexaret*, pro amplexaretur, & alia id genus priſcè figurata & conjugata. Sed huic objectioni, ſuprà abunde obuiam itum.

Dehinc quas in eodem fragmento phraſes improbet, audire operæ pretium eſt. *Toralia præpoſuerunt toris* pro impoſuerunt. Item, *planctus eſt optime*, pro magnum ſui deſiderium reliquit. At quam facilè & gratis hæc, tam nos facilè judicium ejus improbamus & explodimus. apage. Id quoque confodit: *puellarius erat, omnis Mineruæ homo*, eadem temeritate. Item illud: *admiſſus erga Cæſarem eſt*, Admitti (inquit) ad aliquem, dicunt Latini ſcriptores: Erga aliquem admitti, non dicunt. At vbi eſt naris critica? non enim odoratur mendum in

voce *erga*, & quidem leue: Nam vera lectio est *ergo*: *Admissus ergo Cæsarem est*, omissa præpositione, *ad*, vt sæpe aliàs apud bonos Auctores. Plaut. in Pseud. *Nunc adeo hanc edictionem nisi animum aduortitis omnes.* Eodem modo Virgilius in IX. magni operis, suppressit præpositionem *cum*,

Tum demum praceps saltu sese omnibus armis
Projecit fluuio.

id est cum omnibus armis. Sexcenta ejusmodi occurrunt exempla. Pergit Censor, & cùm Germanus Criticus Hebraïsmos & Italici idiomatis phrases inuenerit, hic Gallicismos expiscatur. *Tu beatior es, bis prandebis cœna*, quia Galli dicunt, *s'il est riche qu'il disne deux fois*. Quasi verò non longè plures locutiones afferri possint Franco-Celtis cum Romanis scriptoribus communes; Ita quidem didici ab Henrico Stephano homine Gallo & eruditissimo, qui librum ejus argumenti conscripsit, cui titulus fecit, *De latinitate falsò suspecta*. Hunc librum oportet Censorem non legisse: Alioqui non ita inconsultè phrases latinissimas pro Gallicismis exploderet. At quàm bellam mox animaduersionem subjungit: *sed prandium & cœna malè confunduntur. Nec enim magis dici quis potest, cœna prandere, quàm prandio cœnare.* Quis deinceps hunc Censorem ferat? qui ne hoc quidem perspicere potest, sic distinguenda esse hæc verba: *bis prande, bis cœna*. Quo modo, nulla fit prandii cum cœna confusio. Hæc quoque Gallici idiomatis putat: *habuimus in primo porcum*: quia videlicet Galli dicunt, *nous auons eu en premier lieu vn cochon.*

Vbi cum quoque Critice destituit. Nā aut deest vox *ferculo*, quæ restituenda est; *habuimus tamen in primo ferculo porcum coronatum*. Vel sic: in primo porcum ferculo, pro eo quod scriptum est, *poculo*. Nam non multo pōst, subdit; *sequens ferculum fuit*. Alium Gallicismum in hisce ariolatur Censor; *quinque naues ædificaui, onerani vinum*: propterea quod in Gallia vulgus Mercatorum ita loquitur: *I'ay chargé du vin, du coton, du poiure*. At fallitur, Latinam esse hujusmodi locutionem spondeo multis veterum exemplis, atque ipsius Petronii in veteri fragmento: *dolorem naturali conuicio exoneraui*. Quippe onerare vinum; & exonerare vinum, & dolorem exonerare eâdem loquendi formâ dici palam est. Sed & Plinius lib. 18. cap. 16. deplere sanguinem dixit. pro deplere venas aut corpus sanguine. Tum Plautus Latinæ Linguæ columen, *onerare zamiam* in Aulularia. Qualis hypallage & in hoc Maronis versu,

Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Acestes.

Et in iis;

——— *onerántque canistris*

Dona laborata Cereris.

In pagina 68. fragmenti edit. Parisiensis ita scriptum est: *dicto citiùs de viciniâ gallus allatus est, quem Trimalcio jussit, vt aeno coctus fieret*. Coctum facere (inquit Censor) pro coquere, barbarum est. Ita quidem illi Censori videtur, quia in suis Lexicis aut electis eam locutionem non reperit. Nos tametsi non habemus ostendere hanc ipsam phrasim in illis, qui supersunt nobis, Latinæ Linguæ auctoribus; Cùm tamen apud Plautum le-

gamus *fartum facere*; & in testamento Corocottæ (quidni enim in hoc negotio citemus) haud dubiè veteris scriptoris & Neronis temporibus supparis, si vera est Schotti conjectura, qui id scriptum Porcello Grammatico adscribit, cujus Seneca pater meminit in Suasoriis, certè citatur id scriptum à S. Hieronymo nostrate, & Apuleii fabulis de asino jungitur, cùm inquam in eo testamento *cruentum facere* legamus pro cruentare, non video cur tantopere abhorrens à lingua Latina hæc phrasis videri debeat. Sed esto non sit bene Latina: at Petronianam non esse quo pacto Censor iste probabit? De hoc enim agitur. Nonne ipse fatetur apud Petronium multa occurrere parum Latina? Ego verò vt non ausim ita inclementer Petronii Latinitatem damnare, tamen non pauca in ejus stilo reperiri non publici saporis fateri cogor. Ejusmodi sunt illa: *mihi notaui*, *fortiter facere* pro coïre çum muliere, *solitudinem aut lassitudinem imponere alicui*, *exhibendum postulare* pro exhiberi & alia id genus. Quæ si Petronii propria, licèt minùs proba Censor agnoscit, quidni & *coctum facere* pro coquere, & *sua rem causa facere* pro aluum exonerare in ejusdem idiotismorum numero habeamus? Illud quoque reprehendit Censor, *nemini nihil boni facere oportet*: item *nec sursum nec deorsum cresco*. Vtrobique (inquit) duæ negationes sunt, quarum altera superuacua. Perquàm grammaticè. Mihi videor audire præfatum Porcellum Grammaticum Corneli Seueri carmina arrodentem apud Senecam Suasor. 2. Scripserat eximius ille vates de Romanis militibus edicta in

posterum pugna epulantibus:

——————— fusique per herbam
Hic meus est dixere dies.

Quibus verbis nihil efficacius ad exprimendum affectum animarum incerta sorte pendentium dici potuit. At Porcellus iste solœcismum in eo versu notauit, quòd poëta de pluribus loquens, *hic meus est dies*, non dies hic est noster dixisset. Ita isti magistri à regulis Grammaticæ vel latum vnguem discedi nolunt. At Seneca pro poëta & sensu aduersus istos censores stare non dubitat: *Cùm* (inquit) *ad sensum retuleris ne Grammaticorum quidem calumnia ab omnibus magnis ingeniis submonenda habebit locum.* Hac igitur magni viri formula geminas in verbis Petronii negationes aduersus Grammatici hujusce nostri ferulam tueri possim. Sed quo vehementiùs eundem repercutiam, libet Ciceronis loca proferre, in quibus ille eloquentiæ parens negationes sine necessitate geminat. Pro lege Manilia: *erat enim metus injectus iis nationibus quas nunquam Pop. Romanus neque lacessendas bello, neque tentandas putauit.* Item pro Cornelio. *Neminem vnquam alterius rationis atque partis, non re, non verbo, non vultu denique offendit.* Sed neque Liuius veretur: *Ad ea munera data à Diis, & ipse addiderat, multa belli decora, facundiamque in foro: vt nemo non lingua non manu promptior in ciuitate haberetur.* Id autem more Græcorum, quibus negationes, sic ad negandum geminare nulla religio est: Quid porrò non mouet Censor, vt nouum fragmentum in suspicionem adducat? Etiam Martialis & Persii imitationes exprobrat: idque fa-

ctum ab impostore autumat eo consilio, vt nugis suis aliquam auctoritatem conciliaret. Quid hoc iniquius? Primùm quid vetat eandem sententiam Petronio & illis Poëtis sponte oblatam: & quotus quisque ingeniorum concursum extra omnem imitationis suspicionem in variis scriptoribus non agnoscit? Deinde cur potiùs Auctor fragmenti illos poëtas, quàm hi illum imitati? Postremò, si imposturæ indicium imitatio, nullū erit opus non supposititium: quis enim vnquam ita scripsit, vt neminem imitaretur? At quàm indiligens Censor, qui non & Horatii & Phædri & Apuleii imitationes animaduerterit? siquidem imitari dicendus est qui aliis similia dicit. pag. 36. Trimalcio de sepultura sua mandans, *Praterea* (inquit) *vt sint in fronte* (nam sic legendum pro in fonte) *pedes centum: in agro pedes ducenti.* Nonne illis Horatii gemella,

Mille pedes in fronte trecentos cippus in agrum
Hic dabat.

pag. 49. illud: *homo meus cœpit ad stellas facere, &c.* an non Phædrum sapit fab. 88. lib. 5. *homo meus se in pulpito totum prosternit.* Ejusdem fragmenti pag. 70. *ipse mihi asciam in crus impegi.* Hinc Censor poterat probare ex Apuleio, Auctorem hujus fragmenti hausisse; eo quòd hac ipsa locutione vtatur Apuleius in 3. Metam. *An* (inquit) *vulpinaris Amasio, meque sponte asciam cruribus meis illidere compellis?* nugæ. Ex communi rerum & linguæ vsu non imitatione, casu non industriâ euenit sæpe, vt Auctores in eundem sensum, eadem verba incurrant. Cæterum quæ in ea locorum collatione similia putat, non sunt. In fragmento hæc: *si nos*

coleos haberemus, non tantùm sibi placeret, non eundem ſenſum habent atque illa:

Hæc fierent ſi teſticuli vena vlla paterni
Viueret in nobis.

Prior locus ſignificat; ſi mares eſſemus vigorémque maſculum haberemus: poſterior; ſi paternæ virtutis aliquid in nobis eſſet. Hæc autem eadem non eſſe ſatis conſtat acriùs contuenti. Nam & fœminæ dicere poſſint, *ſi teſticuli vena vlla, &c.* quæ ſcilicet & patriſſare & degenerare à paterna virtute poſſunt. At eædem non dicerent; *ſi coleos haberemus,* hoc eſt ſi mares eſſemus, quia repugnat fœminam eſſe marem: non repugnat fœminam eſſe generoſam. Non minùs hallucinatur, cùm λαικάζειν in Martialis epigrammate exponit *fellare :* cùm ſimpliciter *ſcortari* id verbum ſignificet. Nam *fellare* Græci λεσβιάζειν dicunt. At illud incredibile prorſus, nedum abſurdum, quod mendas illas capitales, vt vocat, & inſanabiles, quæ paſſim in fragmento occurrunt, ab Impoſtore de induſtria ſparſas cenſet hoc conſilio, vt ſe vetuſto codice vſum eſſe lectori perſuaderet, & quæcunque alia Petronio indigna notarentur, vitio exemplaris aut librariorum tranſcribentium culpæ imputari poſſent. Quaſi verò non id omnium primarum editionum (veterum ſcriptorum editiones intelligo) commune vitium ſit, vt plures ejuſmodi mendas capitales habeant; vt ſuprà aduerſus Germanum Criticum diſſerui. Deinde quis tam ſtolidus eſt, vt exiſtimet ſolis grauioribus erratis fidem vetuſti codicis fieri poſſe, niſi & dictio & res quæ tractantur, & alia omnia ad amuſſim reſpondeant? Nam

cùm multa in hoc fragmento inoffensa sermonis serie decurrant, si ea sunt Petronio indigna, quis librariorum inscitiæ aut negligentiæ, & non potiùs Auctoris stultitiæ adscribenda judicet? An quis tam bardus est, vt scripturæ vitia ab iis, quæ auctoris tarditate & imperitia irrepunt non distinguat? Valeat igitur Censor cum isto colore tam insulso.

Arguit postremò, petitis è foro piscario conuiciis in eo fragmento certari, quæ non modò Arbitro, sed quouis scriptore ingenuo indignissima sint. *Fortunata*, inquit, *uxor Trimalcionis vocatur malæ linguæ pica puluinaris; mulier miluinum genus, mœcha obscæno vocabulo matella dicitur.* Quidni ab irato Trimalcione & ebrio, à conuiuis Trimalcionis similibus, hoc est, parum honestis & liberalibus? Alius *berbex & bellum pomum, larifuga nocturnus, qui non valet lotium suum.* At hæc maledicta cocum decent, qui ibi rixans introducitur. Ejusdem namque sunt & illa; *cepa pirrata*, vel pyrrha vel capitata, vt aliquis conjiciat. *Crucis offa, coruorum cibaria, terræ tuber, vulpisuda.* Addit Censor. Fortunata ipsa furiis incensa virum suum præsentibus conuiuis Canem appellat. Grande scilicet flagitium, & propter quod fragmentum explodi debeat. At quis miretur mulierem furiis incensam, & qualis Fortunata inducitur, talia maledicta jactare? Trimalcio inuicem eam Codicem, ob hebes & stupidum ingenium, prædicat. Scilicet maledictum è foro piscario & non è communi omnium sermone. Senex Terentianus Heaut.

——— *in me quiduis harum rerum conuenit,*
Quæ sunt dicta in stultum, caudex, stipes, &c.
Denique Trimalcio vxorem *ambubajam* nomine Syriaco, *miluam* à rapacitate, *sterteram* à stertendo, etiam *viperam* vocat. Et hæc conuicia num sint piscarii tantùm fori lector eruditus judicet: num satyræ parum congruentia. Certè Horatius Ambubajarum collegia dixit in satyris. Et Suetonius de Nerone: *Cœnabat nonnumquam in circo maximo inter scortorum totius vrbis, ambubajarumque ministeria.* Quid ergo flagitii est, in satyrica sugillatione Neronis temporum Ambubajarum mentionem fecisse? Tandem tædio (vt inquit) grammaticarum Quisquiliarum, à verbis & stilo, ad res ipsas Censor transcendit, demonstraturus in his non minùs à veri Petronii ingenio demutatum. Hîc verò est vbi Censor judicii & eruditionis suæ egregium specimen edit, oblitus quid ludicra scriptio, quid satyricum institutum promittat; singula quæque dicta & facta in hoc conuiuio ex Philosophorum, ac morum antiquorum norma expendit, omnia ad viuum quod aiunt, vnguem resecat. *Ac primum*, inquit, *videtur dedisse operam impostor, vt Trimalcionem cunctis ridiculum legentibus exhiberet.* Quid tu Trimalcionem pro vno è septem sapientibus exhiberi à Petronio autumas? An tibi res adeò intolerabilis videtur, induci in satyra stultum diuitem in cœna hilari & libera, ea agentem & dicentem, quæ siccis & sapientibus minimè congruant? cùm illorum ipsorum locupletum apud Horatium, confessione *stultitiam patiantur opes.* Ecce stultitiam fatentur

beati, tu eam in diuitis persona rideri, idque in satyra ineptum & Petronio indignum censes. Cur autem si tales homines tunc Romæ extiterunt, qualis Trimalcio inducitur, nefas sit eos propriis coloribus depictos ridendos, propinasse posteritati? Multa inepta fiunt & dicuntur, in hac Trimalcionis Cœna: An alia ludicræ & satyricæ scriptionis materia? An tu hîc dicta Sapientum, & è disciplinis liberalibus problemata, velut in Platonis aut Xenophontis conuiuio, aut Plutarchi sympoſiacis, aut Athenæi δειπνοσοφιςῶν libris proponi velles? Enimuerò tunc jure aliquis fucum esse factum suspicaretur? Nunc cùm nihil in hoc fragmento non apprimè congruat ideæ, quam nobis de Trimalcionis ingenio Petronius in veteri fragmento objecit, non ineptus, qui quæ fiebant ceu in theatro exhibuit: sed qui hæc tam inconsultè atque inscitè reprehendit, is ineptus est & nihil intelligit. Quod autem multi tunc Romæ fuerint Trimalciones, indocti, inepti, futiles, somnia non homines, dubitare non potest, qui vel Senecæ epistolas legerit; ex quibus vnum exemplum proferam. *Caluisius Sabinus* (inquit) *memoria nostra fuit diues: & patrimonium habebat libertini & ingenium. Nunquam vidi hominem beatum indecentiùs. Huic memoria tam mala erat, vt illi modò nomen Vlyxis excideret, modò Achillis, modò Priami, quos tam bene nouerat, quàm pædagogos nostros nouimus. Nemo vetulus nomenclator, qui nomina non reddit, sed imponit, tam perperam tribus, quàm ille Troianos & Achiuos persalutabat. Nihilominus eruditus volebat videri.* Reliqua quæ se-

quuntur facetissima, ne sim longus, prætereo. Quis ergo non videt similem Trimalcionem induci à Petronio, dum eum facit enarrandis poculorum cælaturis, aut fabulæ argumento, quod Homeristæ acturi sint, tempora personas turpiter confundere? sed singula excutiamus.

Aper (inquit Censor) *pileatus infertur, &c.* Quid hoc abhorrens à Petronio? An non in veteri fragmento, asinus Corinthius in promulsidari cum bisaccio positus exhibetur, & gallina lignea incubantis habitu, cum ouis & palea mensæ infertur? Ita histrioniam in cœna facere amat Trimalcio ad exhilarandos conuiuas. *Postquam surrexit Trimalcio, sermones habent inter se conuiuæ ineptos, humiles, ac demissos solis fatuis & sensus communis expertibus conuenientes.* An ignorat Censor tales fuisse beatorum illorum conuiuas? Enimuerò non hæc humiliora sunt, quàm dialogus Asellii Sabini, in quo boleti & ficedulæ, & ostreæ & turdi certamen inducebatur. Quo tamen dialogo ita delectatum Tiberium tradit Suetonius, vt auctorem HS. ducentis remuneratus sit. Denique apud Iuuenalem Domitianus Cæsar cum proceribus in consilium vocatis de apparatu rhombi deliberat. Pergit Censor: *Trimalcio eandem quam Claudius Imperator conuiuis libertatem in triclinio facit, & in aluum continentes inuehitur.* Quidni Trimalcio idem quod antea Claudius, permittat? *Cocus præterea quòd porcum non exenterauerat, nudatur in conuiuio & inter duos tortores consistit.* At hæc mimica sunt, hi Trimalcionis ludi. Non placent Censori, at alii facetum id inuentum nec

à

à tali cœna abhorrens judicent. *Et in lance Corinthia potat: quasi lances tam vina, quàm cibos caperent.* Non ſanè capiunt, neque ea mente ſcripſit Petronius; ſed Trimalcionis ludum & laſciuiam expreſſit. Nunquam audiit Cenſor in nequioribus conuiuiis & comeſſationibus quoſdam à Modiperatore in calceis potare juſſos. Abſurdum id fateor. factum tamen. Denique non hîc de moribus atque inſtitutis pop. Romani; ſed de laſciuia, jocis & ineptiis diuitum agitur.

Sequuntur de vaſis Corinthiis fabellæ relatu indignæ nulla temporum habita ratione. Quid mirum de ſene indocto, obliuioſo, ebrio? Nonne Calviſius Sabinus loco Senecæ ſuprà adducto, ob eandem ineptam eruditionis in ſumma inſcitia, oſtentationem ridetur? *Interea vitulus affertur galeatus: quem vnus ex Homeriſtis Aiax furens gladio concidit, partitúrque conuiuis.* Hoc tetricus Cenſor acerbiùs explodit. *Quis* (inquit) *hæc legens riſum teneat?* Et tu Cenſor, ride, ſodes, atque etiam cachinna. Nec enim opinor, alio hæc conſilio Petronius refert, quàm vt riſum legentibus moueat; ſicut nec Trimalcio (ſi vera narratio eſt) alia mente id faciebat, quàm vt conuiuas ſuos exhilararet. *Iam verò fabulæ aniles de homine verſipelli in lupum mutato, Apuleio conueniunt magis, quàm Arbitro.* Vellem hujus judicii nobis aliquam rationem explicaſſet Cenſor, vt intelligeremus, cur quod in ludicra ſcriptione Apuleio licuit, non liceat Petronio. *Iuſſu Trimalcionis ingens canis catena vinctus adducitur in triclinium ab oſtiario. Quid agreſtius, quid indignius tanto cõuiuio?* Iam dixi (quod &

omnibus, Censore vno excepto, perspicuum arbitror) nihil serium dici aut agi in ea cœna, nihil ex consuetudine & moribus, sed ex luxu & lasciuia hominis improbi & vanissimi ostentatoris. Et nunc quòd canem ostiarium in triclinium adduci jubet, non feritati agresti aut inscitiæ, sed proteruitati adscribendum est. Nisi existimamus agrestem fuisse Halogabalum, qui (vt refert Lampridius) leones & leopardos exarmatos ad secundam aut tertiam mensam jubebat accumbere; ignorantibus cunctis esse exarmatos ad pauorem & ridiculum excitandum: aut illum patremfamilias ditissimum, de quo Milesian. lib. 10. mentionem facit Apuleius, qui asinum suis ipse manibus in triclinium perduxit, eique mensa posita, omne genus eduliorum solidorum & illibata fercula jussit apponi, merum etiam propinari. Hi sunt beatorum lusus & nugæ, non ignotæ iis qui veterum libros diligentiùs legerunt, quique vrbanioris notæ hominum mores non penitus ignorant.

Idem Trimalcio pag. 53. *Potiones diuidi jubet inter omnes seruos qui ad pedes sedebant. Quid* (inquit) *indulgentius? imò verò quid minus Romanum bibere famulos domino præsente ac epulante, sedere ad pedes seruos domino discumbente. An sedens famulus ministrare potest?* Non est hoc Romanum fateor, sed Trimalcionianum. Quæ autem hæc inscitia est, ne animaduertere quidem, quid personis, quas Petronius exhibet, conueniat? quippe Trimalcio, vt ex veteri etiam fragmento apparet, non solùm exquisitissimas lautitias vbique affectat, sed etiam ludis inusitatis, ac mimicis con-

uiuarum admirationem captat, moris atque instituti Romani securus. Quod vt magis pateat, nonnulla de ejus moribus ex illo veteri fragmento Censori suggeram. Trimalcio è solio balnei egressus, vnguentóque perfusus palliis ex lana mollissima factis tergitur. An hoc Romanum est? Eodem pila se exercitante spado in parte circuli stat cum matella argentea, quam ludenti signo dato subjiciat. An id Romanæ consuetudinis? Idem in postibus triclinii fasces habet cum securibus fixos; an hoc Censor dicet Romani esse instituti, vt seuir Augustalis (nihil enim ampliùs Trimalcio) fasces cum securibus habeat? Quippe istis magistratibus colonicis & municipalibus, non fasces, sed virgæ nudæ aut baccilli præferebantur. Itaque Encolpius cujus sub persona fabula narratur, id vt nouum notat & admiratur : *& quod præcipuè*, inquit, *miratus sum, in postibus triclinii fasces erant cum securibus fixi*. An denique moris Romani est seruos inter ministrandum cantare? Hæc & alia quæ breuitatis causâ prætermitto, à Romano vsu abhorrentia, cùm de Trimalcione prodantur in veteri fragmento, qua fronte potest Censor culpare, quod in nouo fragmento quædam præter Romanorum consuetudinem in eadem Trimalcionis cœna obseruentur? Nec tamen vt ad propositum reuertar, ita Trimalcionis proprium fuit habere seruos ad pedes sedentes, vt non hujus aliquot exempla in litteris extent. Nonne idem de Caluisio Sabino cujus suprà mentionem feci, prodit Seneca? *Magna* (inquit) *summa emit seruos, vnum qui Homerum teneret*,

&c. Postquam hæc familia illi comparata est, cœpit conuiuas suos inquietare. Habebat ad pedes hos, &c. Idem de quodam Zoilo quem Malchionem appellat, homine Trimalcionis simili notat Martialis.

At ipse retro flexus ad pedum turbam
Inter catellas anserum exta lambentes
Partitur apri glandulas palæstritis,
Et concubino turturum nates donat.

Quare hunc Censorem aut paucæ lectionis, aut parum diligentem, aut minùs bona memoria præditum esse oportet, qui neget se se meminisse vnquam legere ad pedes sedisse pueros nisi ingenuos. Sed & futili ratione objectio nititur: *An* (inquit) *sedens famulus ministrare potest?* Certè qui sedet non potest ministrare. At vbi est multitudo seruorum, vt apud Trimalcionem, & alios ejusmodi locupletes, quidni aliis sedentibus, alii ministrare possint? Cætera quæ de Trimalcionis cocis discumbentibus addit, non minùs aliena & friuola.

Alia objectio ex pag. fragmenti 56. *Fortunatæ vxoris Trimalcionis periscelides tortæ, quales in vsu nobis sunt, matronisque nostris, & quas vulgò à poplite cui subligantur, arrectarias vel jarretarias vocamus, nec moris Romani nec Græcanici.* Primùm vnde habet Censor periscelidas hasce Fortunatæ ejus generis esse ac eas quibus poplites ligamus? Nempe quia tortæ dicuntur. At id epithetum longè aliò spectat, quàm iste Censor putat. Nihil enim aliud significat, quàm eas fascias quibus crura tota inuolui mos esset, cùm aliis de more latæ & simplices essent, huic tortas fuisse.

An autem ex inde ſequitur non iis tota ejus crura inuoluta atque amicta fuiſſe? Non ſanè, ſed hæc Cenſoris interpretatio eſt à mente & verbis Petronii aliena. Miſeret me atque pudet iſtius Cenſoris, qui ne illa quidem quæ legit, quo ſenſu dicantur, mente aſſequitur. A cruribus Fortunatæ ad collum Cenſor aſcendit: ibi quia ſudarium inuenit, ignarum antiquitatis auctorem fragmenti clamat. *Sudarium circa collum nullum vnquam matronis Romanis fuit.* Ita ſanè, ſed quæro num viri ſudarium in collo habuerint: minimè gentium, ſi conſuetudo ſpectetur. Nam ſudaria, vt ipſe Cenſor fatetur, non cultus cauſa, ſed ad ſudorem oris tergendum & viri & fœminæ habebant. Quid eſt igitur, quod Neronem Suetonius ligato circa collum ſudario prodiiſſe in publicum dicit? Nempe quia Nero, vt in aliis rebus, ſic in cultu vulgi conſuetudinem ſpernebat. Si igitur Nero præter morem ſudario collum ligauit, quidni & vxor Trimalcionis, cultus inſolentis perinde amans', præſertim domi, tametſi id vulgo matronarum conſuetum non fuerit? Pergit Cenſor: *Fortunata Trimalcionis ditiſſimi & nitoris, & elegantiæ amantiſſimi viri vxor tam ſordida & immunda eſſe potuit, vt eo linteo quo collum velauerat, velut mantili in triclinio tergeret manus.* Nimirum Cenſor matronæ illius manus ſuis ſimiles putauit, vt ſordibus lintea dum tergerentur, commacularent. At ſcire eum conuenit talium mulierum opulentarum, quæ munditiis ſtudent, manus ita lotas & nitidas ſemper eſſe, vt ſi leuiter aqua tingantur, vt iis delicatis mos eſt, nullam linteis

labem afferant. Non enim ad abluendas ſordes Fortunata manus aut lauat aut tergit, ſed ad ſpeciem & dicis causâ.

Trimalcio ſenex ebrius de teſtamento ſuo mandat, funebrem veſtem, vnguentum nardinum & reliqua ad funus pertinentia afferri jubet & conuiuis oſtendi, ac demum tamquam in funere ſuo cornicines canere jubet. Hic Cenſor exclamat. *Quid his ineptius? O ſermones conuiuales.* Verùm his declamatoriis offuciis atque *ἱερῆς ἀνακεχαγάτματοι* comprimendis ſufficiet ea proferre, quæ de Pacuuio Syriæ Proprætore Seneca in epiſtola 12. prodidit; ipſamet ejus verba adſcribam: *Pacuuius qui Syriam vſu ſuam fecit, cùm vino & illis funereis epulis ſibi parentauerat, ſic in cubiculum ferebatur à cœna, vt inter plauſus exoletorum hoc ad ſymphoniam caneretur, βεβίωκε, βεβίωκε, nullo non ſe die extulit.* Siue igitur Petronius ſub Trimalcionis perſona hanc Pacuuii inſaniam traducere voluit, ſiue hujus quem Trimalcionem appellat, eadem petulantia fuit, patet quàm ſint ridiculæ Cenſoris exclamationes, qui Senecæ & Satyricorum ſcripta videtur numquam attigiſſe, ac ne quidem quid Satyra ſit, intelligere, Etiam hîc Pſeudo-Petronium vt Romani moris ignarum carpit, quòd cornicines pro tubicinibus adhibeat funeri. Neque videt homo acutus non eſſe verum id funus, ſed mimicum, quale Syriæ Proprætoris, qui vt vidimus inter plauſus & cantus exoletorum efferebatur. Quæro enim vtrum magis ſit præter morem Romanum, cornicines funeri adhibere, an plauſus & ſymphoniam? Ita idem Sene-

ca in ludo Claudium ad tibicinum & cornicinum cantum facit efferri: *interrogat Mercurius, quid sibi velit ille concursus hominum, num Claudii funus esset? Et erat omnium formosissimum & impensa cura plenum, vt scires deum efferri. tibicinum, cornicinum, omnisque generis aneatorum tanta turba, tantus conuentus, vt etiam Claudius audire posset.* Quid restat, nisi vt Censor Senecam vt parum Romani moris gnarum, in ordinē cogat.

Obiicit præterea finem cœnæ Trimalcionis cum iis quæ sequuntur, hoc est, vt ejus verbis vtar, falsa & ficta cum veris non cohærere; Videamus quomodo id ostendat. Finis (inquit) cœnæ Patauinæ (ita nouum fragmentum vocat) talis est: *Cùm cornicines insonuissent, vigiles regionis proximæ rati ardere Trimalcionis domum, cum aqua & securibus occurrunt, & januam effringunt.* Encolpius, Ascyltus, & Gyton læti oblata occasione discedunt. *Nos occasionem opportunissimam nacti, Agamemnoni verba dedimus, raptimque planè, tamquam ex incendio fugimus.* Contra, inquit, apud verum Petronium, qualem dudum editum habemus (obiter notandus Censor qui *dudum* pro pridem hoc loco imperitè vsurpat) Encolpius cujus sub persona tota fabula narratur, nec cornicinum, nec vigilum vllam mentionem facit; sed ait, cùm ipse & Ascyltus & Gyton abire vellent, & per amplissimas, longissimásque porticus, media jam nocte sine lumine errarent ebrii, &c. Hæc Censor; vel inconsideratè admodum, vel parum bona fide. Aut enim non videt, aut dissimulat, lacunam esse in veteri Petronii fragmento

ante illa verba, *neque fax vlla in præsidio erat, qua iter aperiret errantibus.* Quam lacunam non rectè expleri iis quæ in calce noui fragmenti habentur, neque seriem fabulæ aptè continuari ostendat Censor, & tunc ipsum non in tota illa dissertatione hallucinatum credemus. Quin etiam Censor sua scrinia compilasse Impostorem Pseudo-Petronium quiritat, & vocabulum *barbatoria*, quod in pagina fragmenti 67. legitur, sibi furto ablatum è notis suis in Berengarii Augusti panegyricum vindiciarum jure repetit. *In meis* (inquit) *in panegyricum notis, quid esset apud Gregorium Turonicum Episcopum barbatorias celebrare, & quid barbatoria significaret, fusè docui. Placuit obseruatio mea Impostori, &c.* & mox; *sed tamen mos hic quidem ætate Petronii multo vetustior: nomen autem barbatoria, ejusdem ætate (ni fallor) recentius.* Bene est quod addit (ni fallor) & hac præfatione judicii periculum declinat. Cur ergo cùm fieri posse vt in eo ipse fallatur, ac sese de eo incertum esse fateatur, quo tempore id nomen vsurpari cœptum sit, tam asseueranter postea pronuntiat, hanc vocem è suis notis acceptam? Neque enim quicquam affert ad id probandum, sed sententiam suam sine ratione Pythagorico more velut edictum proponit: At nos ratione & conjecturis ducti probabilius censemus, cùm res sit, vt fatetur, ætate Petronii vetustior, & vocabulum quo ea res designatur, Petronii æuo antiquius credi oportere: tametsi in aliis veterum monumentis quæ nobis ex tantis literarum cladibus paucissima supersunt, non reperiatur. Idem

ſtatuendum de libera cœna, cujus & initio fragmenti mentio habetur, ita fuiſſe ab Antiquis nominatam, non, vt iſte nugatur, Impoſtoris fraude ex fratris ſui obſeruationibus notatam.

Hactenus videri poſſim duorum Cenſorum tela & machinas non ſegni manu repercuſſiſſe. Reſtat vt eoſdem nunc de veteris fragmenti vero Auctore inter ſe digladiantes ſpectemus. Germanus Criticus ex vulgata opinione Petronium Neronis familiarem cujus Tacitus meminit, Satyrici auctorem defendit vt ſuprà vidimus. Hic ad alium Petronium refert. In quo duo agit; primum oſtendit nihil illud Satyricon ad Neronis noctes ſpectare. deinde ab alio Petronio Maſſilienſi ſcriptum eſſe. De primo, cùm mihi admodum veriſimile videatur, non eſt opus lectorem morari. De altero autem rationes ejus & conjecturas expendere non ab re erit. Ita igitur ſtatuit præter Petronium à Tacito memoratum, alium fuiſſe Neronis æuo multo recentiorem, natione Gallum qui in prouincia Viennenſi finibúſque Maſſilienſium Græcorum vixerit. Id autem Sidonii Apollinaris teſtimonio probat, cujus verſus hoſce adducit ex carmine quod Narbo inſcribitur:

Et te Maſſilienſium per hortos
Sacri ſtipitis arbiter colonum
Helleſpontiaco parem Priapo.

Primùm audaciam Cenſoris & facinus παγκακιτ-διωδεμένος lector obſeruet. Cùm in omnibus Sidonii codicibus *ſacri ſtipitis* ſcriptum extet, audet pro *ſacri*, *Grai*, pro *ſtipitis*, *ceſpitis* legere. Tum nobis teſtem fratrem adducit, qui non du-

bitet in vetustis ejus scriptoris libris scriptum fuisse *Grai cespitis*, quod quidam non intelligentes in *sacri stipitis* perperam mutarint. Quasi verò *Grai* pro *Græci* epithetum sit ejusmodi, vt alicui in eo aqua hærere potuerit. Hanc autem conjecturam Censor in hunc modum confirmat. *Si* (inquit) *sacri stipitis nomine Priapum ligneum designare voluisset Sidonius, Priapi colonum Arbitrum vocaturus non fuit, sed cultorem.* Ita quidem si Auctor ille Latini sermonis puritatem in poëmatis coluisset, quam ne in soluta quidem oratione assequi potuit. Quis enim Sidonium parum tersa ac limata dicendi ratione vsum ignorat? Instat: *Etiamsi gratis concessero colonum Priapi pro cultore Latinè dici posse, tamen nec vel tum suus tribus hisce versiculis sensus constabit: fatendúmque erit Sidonium bis duobus in versibus continuis Priapi sine causa meminisse. Te, arbiter, per hortos Massiliensium sacri stipitis seu Priapi lignei cultorem Priapo Hellespontiaco parem.* Esto: quid in eo incommodi aut flagitii? Hoc, inquit; nihil frigidius atque ineptius videtur. Ita credo videri Censori isti; at iis qui aures poëticas habent, ea repetitio non friget. Quin si bis eandem vocem Priapi in duobus illis versibus iterasset poëta, non parum gratiæ addidisset. sed non est omnium de poëmatis judicium ferre. Tamen ex hac tam audaci Sidonii interpolatione & tam friuola disputatione audet pronuntiare, Arbitrum natione Gallum à Sidonio agnosci: tum & Petronium Epicureum fuisse exinde colligit. Dehinc Pithœum miratur, quòd iis versibus non tam Arbitri patriam quàm mores desi-

gnari ob Massiliensium mores Plautino prouerbio & Athenæi historia notatos existimauerit. *Quasi* (inquit) *horti Massiliensium, mores eorum corruptos potiùs quàm Petronii domicilium apud Sidonium indicare debeant.* At Pithœus, si viueret, non parum tam importunam Censoris istius interpretationem miraretur, quæ & verbis Auctoris vim facit, & à mente ejus alienissima est. Nam si Petronium Arbitrum Massiliensem & Antoninorum æuo suppatem Sidonius putasset, non eum inter veteres sctiptores qui priotum Cæsarum temporibus floruerunt, proximúmque Cornelio Tacito in illo ipso poëmate posuisset. Sed reliqua hominis confidentissimi argumenta spectemus. *Ipse Arbiter moris cujusdam Massiliensium mentionem fecit, tamquam sibi notissimorum.* At pudet me respondere tali atgumento. Adeóne iste Censor lectores indoctos, immo sensus communis expertes putauit, vt eos tam friuolo & nugaci verborum strepitu permoueri posse crederet? Quid enim ista collectione leuius, quid futilius? Isto enim modo probari posset Platonem fuisse natione Persam, qui de Persidis regum educatione & magnitudine tam multa exquisitissimè in Alcibiade 1. disputat: aut Scytham Hippocratem ob ea quæ de Scythicæ gentis & Amazonum moribus Nomadúmque institutis in lib. de aëre, locis, aquis tradit. Qui & in lib. 4. de morbis modum casei conficiendi apud Scythas tam dilucidè explanat. Item Mato fiet Moschus aut Satmata, aut Dacus, eotum argumento, quæ in 3. Georgic. prodit de frigoris inclementia in regionibus Septentrioni subjectis, ac

populorum qui ibi degunt, victu tam graphicè descripto. Similiter Galenum Teutonem dicemus aut Gallum, qui tot locis Gallorum candoris & flauorum capillorum mentionem facit. Sed & Celsum indidem natum: Quidni. Qui eorum quæ in Gallia fierent, meminerit, lib. 7. cap. 7. *Nihil est* (inquit) *melius, quàm quod in Gallia quoque comata fit, vbi venas in temporibus, & in superiore capitis parte legunt.* Sexcenta ejusmodi loca ex variis auctoribus proferre possum, quibus istius rationis imbecillitas ampliùs demonstretur. Non minus temere, ne quid grauius dicam, ex Græcis vocabulis quæ in illo Satyrico passim occurrunt, Petronium ortu Gallum fuisse colligit, domicilio tamen semigræculum. Nam & Lucilius & Varro & Plinius, & Columella, & Suetonius hac ratione semigræculi & Massilienses habendi essent, in quorum scriptis tot Græca vocabula obseruantur. Nolo hîc eorum vocabulorum catalogum instituere. Sufficit hujus lectores admonuisse. Quis enim nescit Lucilium in Satyris tantum Græcarum vocum admiscuisse, vt eo nomine reprehendi ab Horatio meruerit. Similiter Varro frequenter in libris græcissat, præsertim in Satyris, nempe quibus & titulos Græcos præfixit, in margopoli περὶ ἀρχῆς. cosmotoryne περὶ φθορᾶς κόσμου. Triodite tripylio περὶ ἀρετῆς. Est modus matulæ περὶ μέθης. ὄνος λύρας. γεροντοδιδασκάλῳ. vinalibus περὶ ἀφροδισίων. ταφὴ Μενίππου, & sic de aliis. Ex quibus Satyris sunt illa: *di enos lemmatos logos antipatri stoici filius rutro caput displanat.* Et *metamelos inconstantiæ filius me reprehendit.* Idem vitæ

exodium Græcè pro exitu in iiſdem Satyris dixit; in libris de re Ruſt. ornithonas, pelagios greges piſcium, & alia ejuſmodi ὅσα κόνις. qualia & apud Columellam & Plinium & Suetonium crebra reperiet diligens lector.

Id quoque pari leuitate adjungit: *non demum miror ab Arbitro tranſitum Alpium maritimarum Alpibus Graiis confinium viginti verſibus, ac portum Herculis Monaci exactè deſcribi.* Ceu verò non Claudianus patria Alexandrinus multis verſibus Alpes Rhetias lib. de Bello Gildonico, & Silius Italicus origine quidem Hiſpanus, ſed patria Italus Alpes Graias item ſtudioſè deſcripſerint. Cujus porrò vanitatis eſt putare quidquam ad rem pertinere, quòd Petronius Gallorum non ſemel meminerit. Vt cùm ait, *increta facies, vt ſuos Gallia ciues putet. Ego autem frigidior hyeme Gallica factus*: atque ex his locis colligere Arbitrum hiemes & frigora in Gallia tuliſſe, & candorem Gallorum notum habuiſſe? Sed me talium nugarum pudet, pigétque: ad alia tranſeamus.

Stilus (inquit) *Petronii non Romanum ſeu Romæ natum, ſed planè Gallum & tranſalpinum hominem ſapit. Quiuis linguæ Latinæ peritus in Petronio cothurnum Gallicanum prima fronte ſtatim agnoſcit.* Igitur Cenſoris judicio cujuſcunque ſcriptoris oratio quodam cothurno aſſurgit, is Gallus cenſendus. Quid igitur Seneca faciemus? Quid Fabio? Quid duobus Pliniis & Solino, quorum non minùs floridus & grandis ſtilus? Non videt autem rebus debere eſſe aptum dicendi genus. Imprimis verò ludicra ſcriptio ejuſmodi ſtilum poſtulat,

qui inter astrictam & solutam orationem quasi medius decurrat; quique numeris licèt absolutus, tamen licentiore & poëtico cultu hilaritatem quandam & lasciuiam præ se ferat. Ita magnus Criticorum Dictator Lipsius sciscit lib. 2. Elect. cap. 21. vbi Apuleii stilo patrocinatur: *Iam* (inquit) ***argumentum miscellum est & Satyricum, quod amat hunc cultum quæsitum, pinguem & squallenti quodam auro. Varronis fragmenta è Satyris vident? Etiam examinent. Reperient ea haud longè esse à Milesiis istis Punicis, & inculti cultus stilo.*** Quo viri magni judicio etiam illa repercutiuntur, quæ mox de nonnullis, phrasibus Petronio propriis, ac minùs vt quidem autumat, Latinis idem Censor disputat. Addit stilum Petronii Antoninorum sapere tempora potiùs quàm Domitii Neronis, cujus principatus similes Arbitri scriptores non habuit. Sumit pro manifesto quod in controuersia versatur, nempe non fuisse Neronis principatu scriptorem vllum qualis Petronius.

Nam nos Petronium ipsum tunc extitisse contendimus. Sed & Senecam eodem genere lusisse in Apocolocynthosi quis non videt? Hoc quippe scriptum nihil aliud quàm Satyra Menippea in Claudium, quemadmodum illud Petronii in Neronem, nec dubitandum quin illis temporibus alii ejusmodi ingeniorum lusus extiterint, qui ad nos non peruenerunt. At, inquit, Macrobius in somnum Scipionis Arbitrum Apuleio non conjungit modò, sed velut æqualem aut etiam vetustiorem præponit, priorémque appellat his verbis: ***auditum mulcent argumenta fictis casibus***

amatorum referta: in quibus vel multum esse Arbitrum, vel Apuleium nonnunquam lusisse miramur. bonum factum. hoc scilicet restabat, vt se suo ipse gladio Aiax iste jugularet, quod nunc facit. Nam si eo loco, vt disertim fatetur, Macrobius Arbitrum Apuleio vt vetustiorem præponit, priorémque citat, quomodo hoc ipso loco probari potest Petronium æqualem fuisse Apuleio, & imperante Marco Aurelio Antonio vixisse? Quis non miretur hominis inconsiderantiam, qui ea ex Auctoribus adducat, quæ ipsius sententiæ tam manifestò aduersentur?

Iam illud quemadmodum probet, Petronii scilicet sermonem non vbique esse purum, sed quandoque inelegantem & incultum, consideremus. Multa quidem in Arbitri oratione culpat, criticisque vnguibus conscribillat vt parum nitida & pura. Sed cur ea culpet, non dicit, solùm se illa non meminisse apud veteres scriptores legere, ceu res Latina ex ejus memoria pendeat: ita si qua vox ipsum fugerit, continuò ciuitate Romana ejicietur & capite minuetur. At nos cucurbitæ caput non habemus, vt præsentibus libris quorum fides non vacillat, in cujusquam memoriam quantumuis bonam & felicem, quàm in solida illa antiquitatis monumenta incumbere malimus. Nam quàm sæpe hæc Censorem frustra habeat, jam faxo, vt omnes atque ipsemet fateatur. Hæc igitur vt parum Latina ex Petronio affert, *Sed de remedio non tam valde laboro*: item, *Giton semel ictus tam valde exclamauit. Tam valde*, inquit, pro tam, aut adeo, non memini apud veteres scriptores

legere: quod nos vulgò dicimus *si fort*. At nihilo secius Cicero in epistola ad Atticum 8. lib. 7. ita loquitur: *Quod opus est de Dionysio tam valde affirmare*; in libris de Diuinatione, *nihil est tam valde vulgare quàm nihil sapere*: *& tam vehementer* lib. de Orat. Hæc quoque Censor Latina non putat: *Neque enim tam magnum facinus admisimus, & tam grande munus, tam grande facinus pro tantum facinus, tantum munus*. Quia videlicet non meminit hujus apud Terent. in Adelp.

——— an sedere oportuit
Domi virginem tam grandem, &c.

Sed & Apuleius eandem locutionem vsurpat; magnus Antiquarius, atque vt Sanctius in Minerua censet, purissimus Latinæ linguæ scriptor. Non temerè enim quidquam vocabuli aut locutionis vsurpat, quod non apud Antiquos legerit, vt de eo Scaliger scriptum relinquit. Vnde à Prisciano & aliis Grammaticis sæpe laudatur. Is igitur 4. Metam. sic loquitur: *nec nostris tam magnis, tamque periculosis laboribus solatium de tam sera refectione tribues*. Pergit Censor: *minus grandi vexatam injuria* dici non oportuit, sed minore affectam injuria. Si Censorem audimus, neque *minus multa pignora* dicere licebit, quâ tamen loquendi formâ vtitur Cicero 2. de Oratore. Rursus *quàm magnum flagitium* dici non oportebat, sed quantum flagitium. Atqui inter sententias Senecæ & Pub. Syri à Grutero collectas, hæc extat,

Quàm magnum est non laudari & esse laudandum:

Iam illud Petronii (inquit Censor) *bene mane surrexi*

rexi pro summo mane aut prima luce surrexi, nostrum hodieque est: bien matin. Ita satis vehemens ratio est Censori, cur aliqua phrasis minùs Latina censeatur, si similis ei in Franco-Celtarum lingua respondeat. At quàm sit ineruditum, quàm inscitum id argumentandi genus abundè, citato opere demonstrauit Henricus Stephanus, quem lector consulat. Nunc confutando huic Censoris judicio mihi sufficiet Ciceronis auctoritas, qui in 4. Epist. ad Attic. sic scribit: *Ante diem quartum Calendas Maii, iens in Pompeianum bene mane surrexi.* Eadem locutione vtitur in libro de Oratore: *Cùm ei qui rogasset, num tibi molestus futurus esset, si ad te bene mane venisset.* Sunt & alia, quæ vt parum Latina expungit eodem judicio, quòd scilicet Galli similem loquendi modum tenent. *Iam plena nox erat. Repositum in pristinum decorem puerum gaudebam.* Quia Galli dicunt *en plein jour, en pleine nuit: remis en son premier estat.* Quod postremum quantum ab illo poëtæ discrepat,

—— *Sic nos in sceptra reponis.*

aut ab eo quo vtitur Fabius *in gradum reponere*, hoc est in dignitatem? In his autem quæ sequuntur, Censoris vel inscitia vel obliuio apparet manifestè: *Satis pro valde* (inquit) *recentiorum Nerone scriptorum est.* Ergo recentior Nerone Terentius, cujus in Phorm. hæc sunt,

—— *satin' superbè illuditis me?*

Recentior Cato, qui teste Charisio lib. 2. *satis* pro intentè vsurpat: cujus & verba hæc citat:

jam apud vallum noſtri ſatis agebant. Etiam verbum *exſonare*, Neronis ætate inuſitatum decernit. Mira confidentia vel potiùs temeritas: ſcilicet omnium quicunque Neronis temporibus viguere ſcriptorum phraſes & vocabula, in numerato habet Cenſor, vt quæ tunc in vſu nec ne, verba & locutiones fuerint, pronunciare poſſit; qui ne illa quidem vulgata & trita in Terentii comœdiis & Ciceronis epiſtolis tenet? Quî enim *exſonare* magis inuſitatum, quàm *exclarare*, pro illuſtrare, quod Vitruuius Nerone etiam antiquior vſurpat? Dehinc librariorum & amanuenſium erratis Petronium oppugnat. *Ideo vetui in hoc diuerſorio quemquam admitti, pro diuerſorium. Trimalcio ad ſymphoniam allatus eſt, poſituſque in ceruicalia minutiſſima.* Dicendum (inquit) fuit, *in ceruicalibus*, &c. Neque videt extritam ſyllabam, *in* pro *inter. Quales eſſe ſolent quæ incumbunt oua*, pro incubant. atqui ita pridem docti emendarunt. *Ficedulam inueni piperato vitello piperatam*, pro circumdatam. At in nouo fragmento ita legitur. Negat & *diſcolorius* vſurpatum veteribus ſcriptoribus Latinis. Si quidem eum omnes veterum libros legiſſe conſtet, credemus. Aliàs non. Eadem conditione aſſentiemur de aliis, quæ ibidem pro inuſitatis affert, *abſentiuus* pro abſens, *domefacere*, *ſcabitudo*. Dixit Petronius; *Gubernator qui peruigil nocte ſiderum quaque motus cuſtodit.* Quis putaſſet in his eſſe locum reprehenſioni? Atqui Cenſor hîc inuenit quod obelo confodiat: *Siderum* (inquit) *motus vel ſidera cuſtodire pro ſerua-*

re aut obseruare improprium est : Igitur Cicero impropriè locutus, qui actione 1. in Catil. dixit: *Multorum te oculi speculabuntur, atque custodient.* Et Iuuenalis qui custodem, pro obseruatore posuit Satyr. 5.

—— tibi non committitur aurum,
Vel si quando datur custos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas, vnguesque obseruet acutos.

Ecce custodem vocat eum, qui appositus vt obseruet. Præterea quod *lapidare* posuit Petronius *pro lapidibus tegere*, sicut humare est humo operire, id quoque reprehendit: sanè minùs id verbum eo sensu vsitatum : *sæpius enim significat lapidibus petere.* Sed ab trito calle & vulgi semita discedere magnos Auctores, quæ inuidia est, præsertim vbi analogia tam palam inuitat, vt hoc loco. *Coæquale* (inquit Censor) *natalium suorum sinciput pro æquale nusquam apud veteres alios scriptores Latinos reperire memini.* Ita sæpe nobis memoriam suam oppignerat. At satis jam ex multis perspectum habemus, quàm malum hæc ei nomen sit, quæ toties ipsum frustra habeat. Et nunc frustra habitum ostendo ex Columella qui ea voce vtitur lib. 8. cap. 14. vbi de Anseribus educandis : *milium quoque aut etiam triticum mistum cum aqua rectè præbetur, atque vbi se paulum confirmauit* (anser) *in gregem coæqualium compellitur.* Leges etiam Grammaticæ violatas conqueritur : *Ephebus* (inquit) *plena maturitatis, & annis ad patiendum gestientibus* vo-

catur à Petronio caſum mutante contra regulas Grammaticæ. *Debuit enim dici Ephebus plena maturitate & annis*, &c. Primùm paucis de illa Cenſoris religione. quis nobis eas regulas poſuit? quis leges condidit? qua auctoritate? Vnde illa religio animis inceſſit? An non ex veterum ſcriptorum obſeruata dicendi ratione? Igitur ab ipſis auctoribus quorum ſcripta leguntur, regulæ vim omnem atque auctoritatem mutuentur, neceſſe eſt; Quæ autem regula eſt, cui non aliqua exceptio opponi poſſit? Quid ita? quia Auctores non eundem loquendi modum ac diſciplinam ſequuntur, ſed & alia aliis magis forma placet. Vt ſunt varia hominum ingenia & mores. Hinc illa à magiſtris Græcis notata *ἀνακόλουθα* & *σολοικοφανῆ* in Thucydide & aliis magnis auctoribus; atque ab aliis in ipſo M. Tullio in Grammaticæ regulas illas vulgares manifeſtè peccantia, quæ nemo niſi ineptus carpere auſit. Horum exemplo citata Petronii locutio defendi poſſit, ſed nihil opus eſt. Non enim ibi caſus ſine ratione mutatur vt Cenſor putat; neque varii illi caſus ab eadem voce *ephebus* reguntur; ſed *ephebus plenæ maturitatis*, poſſeſſiuè dicitur. In ſequentibus autem verbis eſt ellipſis, *annis ad pat. geſt.* pro in annis, ſicut apud Plinium lib. 7. cap. 18. Iulium viatorem è Vocontiorum gente fœderata, in pupillaribus annis, &c. Item Petronium arguit quòd acum comatoriam, dixerit acum crinalem, ne ſeruatâ quidem analogiâ. Nam, inquit, à coma non fit comatorius. Sed

bene eſt quod ipſe mendum ſubeſſe in eo vocabulo ſuſpicatur. *Fortaſſe*, inquit, *legendum eſt comotriæ hoc eſt ornatricis*. Quæ tamen emendatio parum commoda. Nam minori interpolatione licet, *acu comptoria, a* in *p*. Quæ haud dubiè vera lectio eſt. Hæc quoque caſtigat, *ſoli militares, ſoli fortiſſimi habentur. Militaris*, inquit, *pro militaribus honoribus digno recens eſt haud dubiè nec ſæculi Neroniani.* at quid opus eſt interpretatione. Ego verbum *militares*, non alio ſenſu hîc poſitum arbitror, quàm apud Horatium 1. Carm.

Cur neque militaris
inter æquales equitet?

Denique Petronium, *Ditis pater* pro Dis: *Quirites* in numero ſingulari, pro *Quiris* vſurpare notat. Sed hæc inter ejus archaiſmos ponenda eſſe nemo non videt. Petronium verò exoletis nonnunquam vti vocibus ſatis ſuprà demonſtratum arbitror.

Habes, CARISSIME MOCÆNICE, expectatam omnibus Petroniani fragmenti Aſſertionem ac vindicias contra temerarios Criticos vel potiùs calumniatores. Conſequens eſſet vt quoniam ſat ſtrenuè, ni fallor, eorum ſtolidum impetum repreſſimus, inſcitiam ac temeritatem reprehendendi, patefecimus; vt deinceps, elegantiam, vrbanitatem, lepores & veneres quæ in hoc paſſim fragmento elucent, oculis omnium ſubiiceremus, vt magis conſtaret non eſſe Petronii genio indignum id ſcriptum: ſed ea res mihi